

„Incunare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberare națională, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forțe social-politice ale vremii — în cadrul căror rolul hotărâtor l-au avut masele populare —, unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne“.

NICOLAE CEAUȘESCU

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

65 DE ANI DE LA FĂURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

Cetățenii României, fără deosebire de naționalitate și de religie, întregul popor român, sărbătorește la 1 Decembrie împlinirea a 65 de ani de la unul din cele mai importante evenimente ale istoriei țării: Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, făurirea statului național unitar român.

Comunitățile evreiești, evreii din România, ca cetățeni loiali și devotați ai acestei patrii, iau parte cu o sinceră și însuflețită bucurie la aniversarea acestui epocal eveniment, care, anul acesta, coincide, în mod simbolic, cu sărbătoarea de Hanuca — săr-

Unde, în altă parte, decit în Cartea noastră de căpătii, în Biblie, am putea găsi cele mai nimerite cuvinte menite a simboliza acest moment? De aceea „Cartea Cărilor“ a rezistat milenilor, pentru că din paginile ei nu respiră iz arheologic, ci simțire, înălțurul fiecărui rind, actualitatea omului tuturor generațiilor, găsim oglindite năzuințele și frământările noastre, ale tuturor. De aceea să lăsăm acum pe David, bardul iudaismului, să glăsuiește și să ne pătrundem de mărirea versetului Unirii fraților: „Cintare a treptelor lui David. Iată ce bine și ce plăcut este cînd frații sîd laolaltă“ (Psalmi 133-1).

Aș dori să definesc sentimentul ce ne stăpînește cînd evocăm actul Unirii. Este adevărat că sentimentul patriotic e acela care izbucnește într-un astfel de moment, cu toată vigoarea. Consider însă că mai ales noi, cei care înfățișăm Cuvîntul Atotputernicului, purtători de cuvînt ai învățăturii Sale, noi resimțim, înainte de orice, sentimentul Dreptății ce s-a împlinit.

Dreptate s-a făcut nu numai nouă, ci tuturor popoarelor mici, cehilor și slovaciilor, polonezilor și bulgarilor, sirilor și croaților, tuturor li s-a recunoscut, acum șase decenii și jumătate, dreptul de a trăi de sine stătători. Dreptatea a învins, căci s-a recunoscut că nu numai cei mari, ci și cei mici trebuie să trăiască în state naționale, unitare, suverane și independente. Ne bucurăm deci că dreptatea a biruit, căci lumea aceasta nu poate dăinui dacă nedreptatea o copleșește.

„Curierul Israelit“ din 12 decembrie 1918 a scris: „La temelia României Mari rămîne și piatra pe care am pus-o noi“.

De șase veacuri ne-am identificat cu dorințele și aspirațiile acestui popor. Am luat parte la mișcarea generoasă revoluționară de la 1848, am fost prezenți la neatîrnare. Cine intră în cimitirele evreiești din București și din Iași, din țirgușoarele și orășelele Moldovei, găsește sute de morminte de eroi evrei căzuți la datorie în războiul din anii 1916—1918, al cărui rod a fost făurirea statului național unitar român.

Trebuie spus că militînd pentru Unire, vîrsîndu-și fără precepută singele pentru acest nobil ideal, evreii din toate provinciile românești nătreau convingerea că în România nătreau înțegrită se vor ivi zile mult mai bune pentru destinul lor, se vor putea bucura de drepturi și libertăți de care fuseseră lipsiți pînă atunci.

De altfel, în acest sens ei au primit asigurări exprese din partea conducătorilor mișcării pentru Unire. Încă înainte de actul de la 1 Decembrie 1918, Vasile Goldis, unul din principalii făuritori ai Unirii, replicînd unui

„ROMANIA REVOLUȚIONARĂ“
tablou de C. D. Rosenthal

bătoare a triumfului luminii asupra întunericului, a libertății asupra dominației străine.

Marcînd ziua Marii Uniri și evenimentele care au precedat-o, mărturisesc că, în spatele datelor, am văzut o istorie de două milenii de zbucium, luptă și eroism — și noi știm ce înseamnă așa ceva — a poporului român, de la cele dintîi ale sale începuturi și pînă în zilele noastre. Așezăți la confluența de interese a trei imperii — și noi știm să povestim ceva despre ceea ce înseamnă asta — românii au trebuit mereu să lupte pentru ca vatra să nu le fie cotoplită, pentru ca dreptul lor la viață și independență să nu le fie periclitat.

La 1 Decembrie 1918, visul multiseclar s-a împlinit și, precum Milcovul a încetat la 1859 să fie un „riu blestemat“ și a unit de-atunci Moldova cu Muntenia, tot astfel în această zi, acum 65 de ani, munții Carpați au încetat de a mai fi o barieră între frați și au devenit o trăsătură de uni-re între țările românești.

PREȘEDINTELE NICOLAE CEAUȘESCU a primit pe președintele Organizației Internaționale Evreiești „B'nai B'rith“

Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a primit, joi 24 noiembrie a.c., după-amiază, pe Jack Spitzer, președintele Organizației Internaționale Evreiești „B'nai B'rith“.

La primire a participat Ștefan Andrei,

ministrul afacerilor externe.

A fost de față Joseph Domberger, președintele filialei pentru Europa a Organizației „B'nai B'rith“.

Întrevederea s-a desfășurat într-o atmosferă cordială.

OPT LUMINĂRELE DE HANUCA

1. MINUNEA RĂMĂȘTELOR DE ULEI SFÎNT

„Pentru ce prăznuim minunea de Hanuca timp de 8 zile?“ — întreabă nedumerit autorul lui „Beit-Iosef“ — „Minunea a durat doar șapte nopți, în cea dintîi arderea uleiului producîndu-se în mod natural. Ar trebui deci să prăznuim șapte zile de Hanuca, nu opt“.

Răspunsul dat de marele învățat „Turei Zahav“ nu este doar unul halahic, legislativ, ci de semnificație istorică și dă o explicație valabilă pentru toate miracolele diverselor noastre supraviețuirii.

Cea mai mare minune — spune din-sul — este aceea a primei nopți de Hanuca și constă în faptul că deși tiranul a izbutit să pingărească și să distrugă toate uleiurile menite a ține flacăra Menorei nestinsă, totuși, pînă la urmă, unul singur a rămas, a scăpat din ghearele dușmanului. Din acest unic ulei, care a produs reacția în lanț, minunea aprinderii, care a dat strălucire întregului candelabru.

De cîte ori nu s-a întîmplat la fel? De cîte ori furia nimicitoare a diversilor Antiohi n-a pus în întregi așezări evreiești, de cîte ori „Endlösung“ — „Soluția finală“ a „problemei evreiești“ — nu părea aproape atînsă, de cîte ori întunericul adînc n-a coborît în jurul nostru? Întotdeauna însă a existat un „ramășiță de ulei“ din care să izbucnească apoi lumina ce se credea că e stînsă. O știință a mai rămas, moindn sub cenușă, pentru că dintr-însă să se înalțe, biruitoare, flacăra cea sfîntă. Rugurile, autodefăuririle, cuploarele, toate au lucrat cu intensitate, au mistuit, au devorat, dar întotdeauna a rămas „un tîcîune salvat din foc“ (Zeharia 3-2) și nici-cînd n-a reușit dușmanul, fie că se numea Antiohus, Farao sau Hitler, să-și vadă planul de exterminare totală înapătuît.

Autorul lui „Ketav Sofer“ tîlmăsește versetul din Psalmi „O, Tu, paznic al tuturor oaselor noastre, nici unul dintr-însele n-a fost fărîmat“ (Psalmi 34—21) și se întreabă: cum e cu puțință să spunem o atare inexactitate? Doar ne-au strivit atîția, doar ne-au fărîmat oasele mii de ani de-a rîndul! Cum e cu puțință să spunem: „Nici un os nu ne-a fost fărîmat“? Răspunsul pe care-l dă înțeleptul rabin este în același spirit cu

cel al lui „Beit Iosef“. El traduce, tot în mod corect, acest verset, doar în alt fel: „Tu te-ai dovedit paznic al substanței noastre prin faptul că chiar de ne-au fost fărîmate toate oasele — n-a fost fărîmat“. Din acest unic os rămas am renăscut, ca pasărea Phoenix din propria-i cenușă.

Aceasta e marea minune a primei nopți de Hanuca.

2. CEA MAI TÎNĂRĂ DINTRE SĂRBĂTORI

La toate popoarele și în toate legislațiile antichității, primul născut

se bucura de drepturi cu mult superioare fraților săi. Prin-

ciplul pare axiomatic, de la monarhiile ereditare și pînă la rangurile nobiliare ale tuturor evurilor.

Pentru lectorul atent al Bibliei apare o concepție exact contrarie. Nu Cain, ci Abel, cel mai tînăr, este „eroul festiv“, iar cel dintîi e pecetluit drept simbol al ucigașului. Abraham, „părintele noroadelor“, „fiul de leu“, cel mai tînăr dintre fiii lui Terach, iar dintre cei doi fii ai săi, Ismael și Itzhak, este cel dintîi și cel iubit și moștenitorul său spiritual. Între fiii lui Itzhak, Iacov-Israel, cel tînăr, reprezintă forța morală, iar Esav, cel mai vîrstnic, cea distructivă. Dintre cele 12 triburi, descendenții ai lui Israel, nici Reuven, primul născut, nici Iehuda, „fiul de leu“, cel mai tînăr, dar cel mai iubit, nu sunt menționați în acest Șabat Hanuca, care e „fiul bătrînețelor“ lui Israel, este cel preferat. Între cei doi fii ai lui Iosef, bătrînul Iacov acordă prioritate lui Efraim, cel mai tînăr, cu motivarea textului biblic, „căci Efraim era cel mai în vîrstă“ (Genesis 48-14).

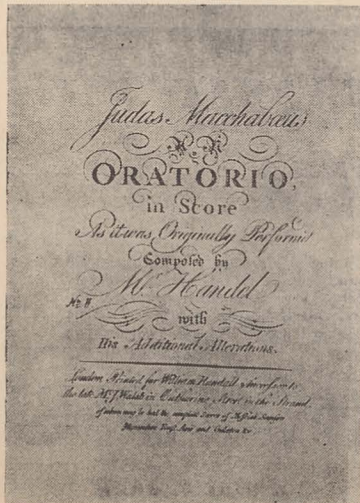
ORATORIUL „IEHUDA MACABEUL” DE HAENDEL

„Eroismul Macabeilor a fost eroismul alternativ. Au avut de ales între viața plătită cu trădare și moartea ca preț al refuzului de a-și lăsa exterminată ființa sufletească. Au ales-o pe cea din urmă: de aceea, lumina lor trăiește de-a pururi”, spunea Eminența Sa dl Sef Rabin într-o cuvântare prilejuită de sărbătoarea pe care o întâmpinăm și acum, Hanuca. Moment propice pentru a re-evalua contribuțiile culturale referitoare la acest punct de reper al istoriei noastre; și gândul ne duce firesc la cea mai directă referință artistică, oratoriul „Iehuda Macabeul” de Georg Friedrich Haendel. Opțiunea pentru Biblie, ca izvor de inspirație, nu este singulară, ci constantă în creația haendeliană. Iar soarta poporului eвреu, urmărit în numeroase oratorii, conferă acestui gen un statut de maximă universalitate. Prin evenimentele cu valoare mitică legate de poporul

al treilea element de psihologie dramatică, uneori în aparentă opoziție cu primele două. Astfel, în cel de-al doilea act, orchestra anunțând victoria în bătălie contrastează cu corul, aproape funebru. Sau, mai precis, îl completează, încheie tabloul: moartea și gloria, nimicind doar o glorie senină, neadumbrită. Dar, într-adevăr, Macabeii au avut curajul alternativei.

Și totuși, viziunea lui Haendel nu este o viziune „din interior”. Este o viziune binuită de suflul Renașterii și de patosul barocului: valuri sonore monumentale și de o tensionată expresivitate, zbucium „tulburător de liniu”, cum spune Baudelaire într-o poezie, zbucium care dă însă viață și neconținută mișcare: dar nu este o viziune iudaică (și poate nici n-ar fi avut, de fapt, cum să fie, dată fiind perspectiva compozitorului asupra Bibliei). Există măreție, noblețe, masivitate: dar mai puțin acea deșază care-i călăuzea și pe Macabei: „Nu prin forță, nici prin putere, ci prin spirit!”. Haendel realizează un oratoriu epic-eroic și mai puțin unul simbolic; sau, mai precis, se oprește la simbolul istoric, legat de mișcarea de eliberare a unui popor, trăgând astfel învâlmămintele asupra tuturor agresorilor și nu ascende și la cel pur spiritual, legat de candelabrul sacru al Menorei și minunea uleiului sfânt. Simbolul perenității spirituale, al credinței, simbolul victoriei gândului asupra pumnului, simbol ce ne călăuzește. „Atunci când cucereste Ierusalaimul, Antiohus are o singură grijă: să stingă lumina, să nu-l mai tulbure îndrăzneșă Menora. La rîndul său, atunci când eliberează capitala Iudeii, Iehuda Hamacabi are și el o singură grijă: să reaprindă candelă” — iată, cităm din nou pe Eminența Sa, pentru că el reprezintă, desigur, punctul de vedere „din interior”. Dar, chiar dacă în oratoriul haendelian nu-l găsim cu atita acuitate, el este, fără îndoială, contribuția esențială a muzicii la istoria unei idei, cu un caracter de generalitate ce nu implică doar poporul eвреu. Contribuție generoasă, viziune activă, eroică, măreață, în care o umanitate fremătind de patimi și de năzuințe se perindă sub semnul patosului care animă cosmosul sonor haendelian.

DANA CAMIL

eвреu, Haendel surprinde, cu uriașul său suflu creator, umanitatea, cu elanurile, aspirațiile, căderile și persistența sa într-un ideal. De aceea, ipostaza eroică este cea mai frecventă și este o ipostază eroică colectivă, chiar dacă titlul oratoriului este dat de o personalitate conducătoare. Dar nicicând cazul particular nu este atât de puțin particularizat ca în acest oratoriu; conducătorul este întotdeauna un personaj-idee, purtătorul unui mesaj de mare anvergură, reprezentantul unei fracțiuni de umanitate ce nu este, până la urmă, decât o figură de stil pentru a desemna umanitatea.

În contextul creației haendeliene, „Iehuda Macabeul” se înscrie ca un oratoriu ce face legătura între categoria celor biblice-eroice, în care în prim-plan este plasată soarta poporului eвреu, iar individul este văzut prin prisma nației, mai puțin erou în sine, ci conducător și eliberator al poporului său (din această grupă mai fac parte „Esther”, „Debora”, „Saul”, „Samson”, „Ioshua”) și categoria oratoriilor „anthem”, în care tema centrală este relația dintre Divinitate și om („Israel în Egipt”, „Mesia”). Din prima categorie el ia predominanță colectivului asupra individualului: de aceea, în acest imn al libertății și al forței spirituale, corurile poartă dezvoltarea întregului și joacă rolul cel mai important. Chiar Iehuda Macabeul sau Marele Preot Șimon sînt abia schițați ca indivizi, iar evoluția lor este puțin indicată din punct de vedere dramatic, ei fiind reprezentați ca făcînd parte din poporul pe care-l conduc, consacrandu-și și gândul și toată activitatea exclusiv binelui și libertății acestuia. În nici un alt oratoriu, personaje nu devin crainici ai sensibilității generale într-un mod atât de expresiv ca aici: totul stă sub semnul marilor evenimente și al întărilor colective. „Tragedii corale”, iată cum numește Romain Rolland oratoriile haendeliene, prin forța de expresie a acestor ansambluri vocale, prin dinamica evoluției lor, motiv pentru care frecventă comparație cu frescele lui Michelangelo ne apare cea mai firescă.

În „Iehuda Macabeul” se realizează cel mai bine fuziunea soliștilor și a corului. În această epopee, individualitățile se disting cu greu de suflul eroic al nației, iar conducătorii sînt de fapt corifei ale căror cînturi impulsionează enormele ansambluri, ce cresc în progresivă apăsătoare și irezistibilă, ca treptele unei uriașe scări triumfale. Dar nu este o jubilație fără nuanțe: orchestra adaugă uneori dialogului soliștilor și al corului un

DECERNAREA PREMIILOR ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Prof. dr. Marcel Saragea printre laureați

Vineri 25 octombrie a.c. a avut loc, în Capitală, sesiunea adunării generale a Academiei Republicii Socialiste România în cadrul căreia au fost decernate premiile înaltului for academic pe anii 1981—1982.

La solemnitate au luat parte membri titulari și corespondenți ai Academiei, alți oameni de știință, ofițeri, studenți și un numeros public. Au fost de față av. Emil Sechter, secretar general al F.C.E., și Ing. Theodor Blumenfeld, președintele C.E.B.

După cuvîntul de deschidere, rostit de acad. Ioan Anton, vicepreședinte al Academiei Republicii Socialiste România, s-a dat citire listelor de lucrări premiate de Academie pe anii 1981-1982.

În domeniul științelor medicale, prof. dr. doc. Marcel Saragea a primit premiul „Dr. Gh. Marinescu” pe 1982, pentru contribuția adusă la elaborarea și coordonarea lucrării „FIZIOPATOLOGIA”, apărută în două volume, în Editura Academiei Republicii Socialiste România.

După cum este cunoscut, prof. dr. doc. Marcel Saragea este membru al conducerii Federației Comunităților Evreiești și directorul Căminului-spital „Amalia” și Șef Rabin dr. Moses Rosen”, funcții în care desfășoară o intensă și rodnică activitate, unanim apreciată de asistații căminului și de obștea evreiască în general.

Cu ocazia mesei de Oneg Șabat, care a avut loc în seara aceleiași zile, Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen a adresat, în numele Federației și al său personal, calde felicitări prof. dr. doc. M. Saragea pentru înalta cinste ce i s-a făcut prin acordarea premiului Academiei și i-a urat succes în activitatea științifică și pe tărîm obștesc.

A început Hanuchiada 5744

În vederea tradiționalei Hanuchiade care se ține, an de an, în comunitățile noastre și care stîrnește interes în întreaga lume evreiască, au sosit în țară, din Israel, următorii oaspeți:

O delegație a Partidului Național Religios, în frunte cu dl Rafael Benatan, secretarul general al acestui partid. Delegația este compusă din:

Dnii Sulim Zilberfarb, membru în conducerea secretariatului, David Danino, președintele „Consiliilor religioase” din Israel, și av. Moshe Ornstein, președintele organizației Mizrahi din Tel Aviv. Mai participă la Hanuchiada și Rabin dr. Iehzekel Mark, conferențiar la Universitatea Bar-Ilan, și dr. Jean Ancel, cercetător la Institutul științific „Yad Vashem”.

Consemnări

„IȚIC ȘMILĂ-OM CU HAR”

De cîte ori întîlnesc în viață, în cărți ori în gazete numele de Ițic sau cel de Șmil, îmi amintesc cu nespusă emoție și dragoste de bunul și mai vîrșnicul meu prieten Ițic-Șmil, care le purta pe amîndouă, îngemănate. S-a călătorit de ani îndelungați din viața pămîntească, dar îi simt și acum umărul solid și mîndru, pe care mi-am rezemat o dată, în vremuri de tristețe, templu-mi obosit. El, bărbat trecut prin multe încercări, îndreptățit atunci să fie adînc neliniștit de soarta numeroasei lui familii, a știut să răsădească zîmbet și speranță în cei din jur, maturi și tineri, deopotrivă.

Aș zice despre el că era un om simplu, dar numai dacă prin simplu înțelegem pur, cînstit, neprefăcut, cu suflul deschis, de-o veselie naturală și subtilă. Pentru că, altmînteri, deși neumbat prin multe școli, deși modest muncitor cu acul, era un personaj complex, un gânditor cu bogată știință de carte. De la el am auzit pentru prima oară, exact în clipele cînd îmi erau necesare, vibrantele versuri ale lui Pereț: „Să nu crezi că lumea-i o crîsmă... Să nu crezi că lumea-i o bursă... Să nu crezi că lumea-i un haos...” Le recita aproape șoptit, dar vraja lor ajungea pînă departe, însenînind parcă văzduhul tulbure și însuflețind spiritele amenințate de dezolare...

Întotdeauna am văzut în Ițic-Șmil un frate bun al altui Ițic cu nume dublu, al lui Ițic-Ștrul, viteazul și nefericitul erou al lui Rebrenau. A fost, însă, mai norocos decât acesta. A luat și el parte ca soldat, ca soldat brav, la războiul reîntregirii, dar obîrșia lui, destoinicia și neînfriecarea lui n-au stîrnit adversități și ură. Dimpotrivă, iubit de comandantul unității, ca să nu mai vorbesc de camarazii lui, a fost invulnerabil și la glonțul dușman.

Inteligența lui scripitoare, lipsită de orice infatuare ori sarcasm, mi-l evoca pe Șmil, medicul lui Ștefan cel Mare din piesa lui Delavrancea „Apus de soare”. La reprezentarea ei în orașul nostru, în momentul cînd, pe scenă, domnitorul l-a asemuit pe doctor cu sabia sa, spunîndu-i: „Ca și ea ești ascuțit pe dinăuntru”, mai toți spectatorii și-au întors privirile spre Ițic-Șmil.

L-am regăsit pe Ițic-Șmil și în răs-nătorul articol „Ion și Ițic” al lui Zaharia Stancu, apărut spre sfîrșitul anului 1937, mi se pare, în ziarul „Lumea românească”, articol inspirat de ideea nobilă a înfrățirii și egalității într-un destin comun a oamenilor din popor, dincolo de neamul și de particularitățile lor. A stîrnit atunci admirația curajul cu care acel articol, ieșit dintr-o pană înzestrată cu vigoarea polemistului și cu delicatețea poetului, a văzut în simbolul Ițic pe eвреul demn să figureze alături de efigia lui Ion, tocmai pentru că amîndoi întruhipau frumusețea morală, puterea de îndurare și de sacrificiu.

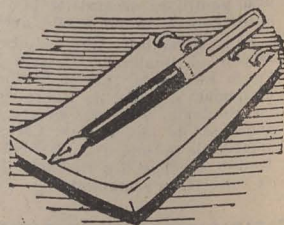
Am suris încîntat atunci cînd, dintr-un studiu asupra lui Moses Hess, am aflat că el și-a exprimat, în patetica sa lucrare „Roma și Ierusalim”, regretul că nu-l cheamă Ițic, ca pe prototipul eвреului umil, și adesea umilit, dar în care sălăsluiesc neprefiute virtuți umane. În regretul acesta al vizionarului am deslușit un omagiu de care avea tot dreptul să se bucure și prietenul meu Ițic-Șmil.

Chiar și băteful din balada lui Manger „Stă în cale un copac”, acel „Ițic, comoara mea”, cum îi spunea mamică-sa, speriată de elanurile lui prea îndrăznețe, mă duce cu gândul la dînsul. Pentru că Ițic-Șmil și-a păstrat pînă la adînci bătrîneți candoarea și nevoia de a visa, proprii copiilor și înțelepților.

Să adaug, ca un amănunt cu tilc, gingașa atmosferă din căminul lui, aceea pe-reșană, aș zice, afecțiune care îl lega de soția sa, pe nume — cum altfel dacă nu ca în cuplul biblic? — Rifca. Era cunoscută pînă departe ospitalitatea lor. Tăranii din împrejurimi îi călcau pragul nu numai pentru a-și coase la el cojoace — căci asta îi era meseria —, ci și pentru că țineau la cugetul lui drepți și împede, la vorba lui de duh. Era de o generozitate pe care o întrecea doar discreția cu care își rupea pînă și pîinea de la gură pentru a-i ajuta pe cei în nevoie. Punea o singură condiție: ni-meni să nu i se considere vreo dată îndatorat: „Îmi vei da înapoi cînd vei avea și dacă vei avea...” Curma repede mulțumirile ce i se aduceau, dar, cînd nu erau de față el și blajina lui nevastă, rostirea numelor lor era mereu însoțită de urări de sănătate și viață îndelungată. Multă vreme a umblat din gură în gură acest cîntec, creat de un anonim: „Ițic-Șmilă-i om cu har, / Mășter mare, suflat rar, / Și tare-i blindă Rifca lui, / Dă-le, Doamne, ani destui!”

Dacă ar mai fi trăit și ar fi citit aceste rînduri, Ițic-Șmil, o știu bine, nu s-ar fi simțit în apele lui. Pentru că el nu s-a scotit niciodată un om aparte. A vrut să fie numai unul din numeroșii everi cu inimi curate și nume frumoase, de patriarhi și profeți, de pe meleagurile țării noastre...

ANTON CELARU

Se știe că antisemitismul nu e de dată recentă. Genocidul antiaudean din cursul celui de-al doilea război mondial a fost concluzia logică a antisemitismului european, iar nu un fenomen de excepție, decît prin amploare, metodă și fervoare. Rădăcinile trebuie căutate în antichitatea îndepărtată. Pe plan religios, el s-a transpus în faptul că popoarele cotozite de romani — și de greci, în epoca elenistică — li s-a permis să se închine mai departe la zeii lor, cu condiția să accepte și panteonul grec sau roman, inclusiv împărații zeiificați. Dar evreii au respins compromisul, și într-un mod atît de radical, încît și-au pierdut nu numai independența, ci și țara. Refuzul a fost taxat drept „separatism”, termen ce rezonă în fond un eufemism pentru „nesupunere”, pentru setea de libertate, demnitate națională și independență spirituală. Opusul lui „separat” trebuie să fie „împreună”, „unit”. Unit cu cine? Cu asupritorul? *Pax romana* cerea supunere și tribut în schimbul „protecției”. Și pentru ca micul popor rebel, de două ori excentric (o dată fiind situat la periferia imperiului, în al doilea rînd, fiind mic, dar prea cetezător), să nu contamineze cu exemplul său și pe alții, el trebuia pus în carantină, adică compromis și descris în colorile cele mai sumbre în ochii celorlalte popoare. Și această misture română a fost îndeplinită cu sîrg de la un scrib neînsemnat ca Apion pînă la un istoric de anvergură lui Tacit. Roma înainte de toate! Istoria a fost scrisă și pe plan psihologic de învingători!

Evul mediu a moștenit antisemitismul pînă și i-a adăugat noi trăsături, între care și acuzația de deicid. Cruciadele au însemnat o nouă escaladă, marcînd o populație predispusă la superstiții și prejudecăți, datorită neîncetelor războaie, epidemii, perioade de foamete, care cereau tapîi ispășitori pentru dezamorsarea minii populare. Vinovați erau, îndeobște, evreii, ereticii și vrăjitoarele. Viața de provincie, cu un univers mai strîmt, mai sărăcăcios, sub raport cultural și științific, reprezenta un teren fertil pentru prejudecăți. Henri Bosco a descris, în „Mătușa Martine” (Ed. Univers, 1979), un astfel de comportament tipic. Mătușa Martine îl iscodește într-o zi pe bătrînul negustor ambulant, obișnuitul casei, versiune a evreului rădăcior în imagineria populară: — Așadar, cine ești dumneata, Iérico? Iar Iérico, blajin, răspunde: — Eu sînt Iérico, nici mai mult, nici

mai puțin, Mătușă Martine. — Asta o știu, dar fili sincer, pentru cine lucrezi dumneata, lăriche? El și-a întredeschis vesta. Și pe cămașa purta brodată, în argint, o stea... — Dacă-i așa, înțeleg! Și-apoi, Mătușă Martine explică nepotului: — Totdeauna există pe pământ un ovrei, un biet ovrei, care călătorește de dragul Celui de Sus. Nimeni să nu mi-o spună că nu-i așa!... Și cu toate astea, ei L-au răstignit de-adevărat! I-am spus-o de la obraz. Și stil ce mi-a răspuns, fără ocolii neobrăzatu! — Voi li răstignii în fiecare zi prin faptele voastre! Ce îndrăzneală, da, ce îndrăzneală! Și cu toate astea — conchide filozofic buna Mătușă Martine —, n-am ajuns oare să mă întreb dacă nu-i adevărat?

În epoca modernă și contemporană, faimoasele pogromuri, ca și afacerea Dreyfuss ne-au arătat în ce măsură străvechile prejudecăți, răspindite de jos

cată pentru întoarcerea unui popor la
riturile păgine. „Rasismul — susținea
un dintre teoreticienii fascismului —
a redat Germaniei un suflet, sufletul ei
german, alienat de o lecție străină, ac-
perit de secole de creștinismul «oriental»”
(aluzie străvezie la iudaism).

Îată însă și calaulă față a Germaniei, a celor mai buni germani și europeni, care au înțeles că închinarea, ruperea de spiritualitatea și etica iudaică deschide calea nihilismului și a barbariei, fiindcă Tablele Legii („Să nu furi!”, „Să nu uciți!” etc.) n-au fost date doar lui Israel, ci tuturor popoarelor lumii. Într-o scrisoare deschisă, publicată în „Neue Zürcher Zeitung” și datată 3.11.1936, Thomas Mann subliniază contribuția evreiască la literatura modernă de limbă germană nu numai în proză, ci și în poezie (și aici o menționează pe Else Lasker-Schüler), observând că „românul german

nă, civilizația care s-a edificat cu trudă prin munca multor generații, călăuzite de idealuri umanitare, pătrunse de „respectul față de misterul care se numește om”.

Cînd Thomas Mann atrage atenția că germanii au trecut la civilizație abia atunci cînd au îmbrățișat Biblia, aceștia înseamnă două lucruri: în primul rînd, că ei au acceptat inerent și elementele de etică iudaică și, apoi, că, atunci cînd s-au înopoiat din nou la barbarie, fie și numai pentru o perioadă scurtă, ei nu s-au putut lepăda doar de o jumătate de Biblie, jumătatea iudaică, ci s-au lepădat de întreaga Biblie, de toată etica, dat fiind că etica iudaică este însuși fundamentul Cărilor. Hitlerismul s-a înșelat și într-o altă privință: a crezut că toată Europa este la fel de antisemită și că acesta e factorul ei comun, unificator. Or, cum a sesizat cu perspicacitate Hannah Arendt, aceasta a fost o eroare esențială, care i-a costat pe naștiți scump. Antisemitismul a existat în diferite grade, iar unii s-au mulțumit cu vorbele, avînd chiar oroare de a-și vedea puse în operă sentimentele. O Europă fără evrei, „asanată“, ar fi fost o Europă desfigurată, întoarsă la păgînism și idolatrie. Cîtînd „Procesul de la Nürnberg“ (Editura Politică, 1983), am constatat, încă o dată, cu uimire și cutremurare, în cuvîntul acuzaților, de tristă celebritate, că toți au luptat pentru binele Germaniei și al omenirii, sînt niște „prunci nevinoși!“! Ghinionul este, doar, că au pierdut partida. Și atunci mi-am amintit de relatarea lui Dostoievski din „Jurnalul“ său referitoare la faptul că în Siberia n-a înfîlînit niciodată, printre zecile de asasiini, autori de violuri și furturi, un singur om care să fi recunoscut că a acționat greșit. Cu alte cuvinte, etica odată părăsită, totul e permis! Pe noi, evreii, ne uimește astăzi doar faptul că placa antisemitismului, atît de compromisă și uzată, mai poate fi ascultată cu plăcere de cineva în lumea contemporană.

TICU GOLDSTEIN

O supraviețuire păgînă

pînă sus, ca și mijloacele diversioniste, de sus în jos, persistă într-o lume zisă civilizată. Germania hitleristă a adus cu sine rigorile rasismului. Pentru purificarea rasei arienilor trebuiau lichidați evreii, suportul moral și spiritual al Bibliei. Antisemitismul și dezvăluia tregăt esența sa păgînă, deci și anticreștină. Hitler devenea Mîntuitorul națiunii germane, Biblia trebuia înlocuită cu „Mein Kampf”, iar crucea cu zvastică. A treia carte esențială la Reichului, după „Mein Kampf”, de Adolf Hitler, și „Mitul secolului al XX-lea”, de Alfred Rosenberg, scrisă de Ernst Bergmann și intitulată „Biserica națională germană”, tăgăduiesc faptul că Iisus era evreu, scotîndu-l, nu se știe cum, arian, dar autorul, neașteptându-se să fie crezut, se întreabă sincer: „De ce să ne ostenim să-l facem pe Iisus arian? Noi, ceilalți, care aparținem poporului lui Luther, Kant și Goethe, nu avem nici un motiv să ne întorcăm pînă la Iisus pentru a edifica religia germană!” Iisus devenea astfel de prisos și, ca evreu, nedemn de a servi drept model omului german. A tăia rădăcinile iudaice ale creștinismului constituia prima operație și cea mai deli-

devenit internațional datorită componentelor internaționale din firea evreului... Și mai departe: „Componenta internațională e însăși componenta ei mediteranean-europeană, iar aceasta e, totodată, și germană; fără ea, germanitatea nu ar fi germanitate, ci un fel de a fi din codru, inutilizabil pe plan mondial”. Și, cu o voce profetică, marele scriitor german și european precizează: „Ura față de evrei a germanilor însă, sau mai bine zis a deținătorilor puterii în Germania, nu se îndreaptă pe plan spiritual de fapt împotriva evreilor sau numai împotriva lor; ea se îndreaptă împotriva Europei și a oricărei germanități superioare; ea se îndreaptă, după cum se dovedește tot mai limpede, împotriva temelii creștine și antice ale civilizației Occidentului; e o încercare (simbolizată de ieșirea din Societatea Națiunilor) de a se descurtătorii de relații și angajamente civilizațorii, o tentativă care amenință să producă o ruptură îngrozitoare și plină de consecințe nefaste între țara lui Goethe și restul lumii” (Thomas Mann, „Scriitori”, Ed. Univers, 1974). Doriștei unora de a se întoarce la văgăuini și peșteri Thomas Mann le opune cultura europeană.

Răscoala Macabeilor și lupta popoarelor pentru eliberare națională

HANUCA — Hag haurim, Hag hanitaḥon. Sărbătoarea luminilor, Sărbătoarea victoriei. A triumfului luminii asupra întinericului, al cauzei libertății și independenței naționale și spirituale, asupra dominației și asupririi străine. „Eliberarea și victoriile uimitoare” obținute de strămoșii noștri, acum peste 21 de veacuri, în vremea Macabeilor, ca și faptele de eroism ale fiilor lui Israel în apărarea ființei naționale și a valorilor iudaismului de-a lungul mileniilor — iată ce evocăm și glorificăm în rugile și cîntecele de Hanuca.

Ecce-le de Hanuana.

Evreii generației noastre prăznuiesc Hanuca în condiții care amplifică și aprofundează semnificațiile și influența operei eliberatoare a Macabeilor. Epoca istorică inaugurată de Victoria popoarelor asupra fascismului se caracterizează, în principal, prin impetuosul proces de eliberare națională și socială a popoarelor, prin destrămarea anacronicului sistem colonial și apariția, pe ruinele lui, a zeci de state noi, independente, prin afirmarea viguroasă a voinței națiunilor de a-și hotărî singure destinele, potrivit năzuințelor și intereselor lor. Victoriile reputeate de mișcările de eliberare națională au demonstrat că dominația străină, fie că a durat decenii, fie că a durat secole, n-a putut înăbuși conștiința națională a popoarelor asprite, că nu există forță care să înfrângă dorința lor de a trăi libere și independente.

În ceea ce privește poporul evreu, se poate afirma că întreaga lui istorie este străbătută, ca un fir roșu, de luptele grele pentru apărarea și asigurarea dreptului său la viață, la libertate. Istoricii moderni, analizând acest trecut de luptă, pun în evidență doi factori, cu acțiune permanentă, care au determinat vigoarea unei conștiințe naționale la evrei și eforturile lor pline de sacrificii pentru a le salvarea: unul *extern* — jugul înrobitorilor străini și persecuțiile suferite din partea mediului ostil; și unul *intern* — fidelitatea față de valori etice fundamentale, între care setea de libertate.

Este semnificativ că însăși apariția
treburilor pe scena istoriei s-a făcut sub
semnul aspirației spre libertate. Ce este
altceva exodul din Egipt decît expresia

unui proces de eliberare din starea de sclavie, la care fuseseră reduși fiii lui Israel în ținutul Gosen? Și nu este întâmplător că Moise, exponent al conștiințelor naționale, trezite în aceste condiții vitrege, devine un asemenea conducător al maselor dornice de libertate, încît nu sînt puțini autorii care-l consideră ca precursor al unor figuri revoluționare ca Spartacus, Bolivar, Sun Yat Sen și alții. Și ce altceva decît năzuința spre eliberare și unitate națională îl animă pe Gedeon, Samson, Samuel și alți sofitim (judecători) legendari să ridice, cu neînfricare, triburile evreiești pentru a respinge atacurile diferiților agresori și cetrotopiri — idumeeni, filistenii, moabii, amoniți — și a le asigura libertatea și securitatea? Dacă asemenea deziderate legitime își vor găsi o împlinire, chiar temporară, sub glorioasele domnii ale lui David și Solomon, aceasta s-a întîmplat fiindcă nu mai puțin de douăzeci de ani s-au purtat lupte pentru izgonirea cetrotopitorilor filistenii și asigurarea suveranității Judeei.

Ataşamentul evreilor antici pentru idealul libertăţii naţionale şi spirituale îşi găseşte expresia pregnantă în eroica pagină înscrisă de Macabei. Temerara lor răsccoală reprezintă reacţia sentimentului religios şi naţional la o crîncenă dominaţie străină, instaurată odată cu înglobarea ludei în regatul Seleucizilor. Dacă într-o perioadă iniţială evreii, venind în contact cu civilizaţia elenă, s-au arătat sensibili la influenţa elementelor pozitive ale acesteia, ei n-au rămas pasivi cînd cuceritorii au trecut la o elenizare forţată, care tindea la impunerea unui mod de viaţă incompatibil cu preceptele Torei şi cu tradiţiile părinţilor lor şi, mai mult, la pierderea identităţii naţionale, dacă nu şi la ceea ce peste secole se va denumi „soluţia finală”. Aşevirea, oprirea, persecuţiile ating culmea sub monarhul seleucid Antiohus Epifanes, eleonist înfocat şi un tiran neînduplecat. La ordinele sale, Ierusalimul este pradat; Templul — profanat şi închinat lui Zeus; cărţile sfinte — mistuite de flăcări (Hitler nu a avut prioritatea autodafurilor şi a fărâdelelor „noptii de cristal”!); ţara — pustită, iar populaţia care nu con-

simte să-și abjure credința — masacrată în repetate „expediții de pedepsire“ și invazii.

În aceste condiții vitrege, chemarea preotului din Modein, Matatiah Hasmoneu: „*Mi l'Adonai eilai*” („Cine e cu Domnul să mă urmeze”) are un vibrant ecou în mase, ridicând la luptă, cu arma-n mână, pe toți cei care resimt puternic pasiunea libertății. Răscoala, con-

dusă de Matatiahu și de cei cinci copii ai săi, avind la început un caracter religios, se transformă într-un război de eliberare națională, cu acele trăsături specifice pe care le cunosc mișcările eliberatoare din zilele noastre. El are ca obiectiv scuturarea jugului străin și cucerirea independenței de stat; ca forță

socia! de șoc — țărani; ca vajnici conducători — cărturari din popor, fideli aspirațiilor sale, cum au fost Iehuda Macabeu și alți frați ai săi; ca strategii — ceea ce cu termeni contemporani numim așquis-ul și gherila permanentă. Tocmai acești factori au făcut posibil ca un număr relativ mic de oameni să țină piept unor mari armate de mercenari, puternice înarmate, să obțină izbzini răsunătoare, ca acelea reputeate de Macabei la Mițpa, Emaus, Bethoron. După trei ani de lupte dirze și aspre, Ierusalimul este eliberat, în Templu rămășitele de ulei ard din nou în Menora, ca simbol al victoriei spiritului asupra forței. Dar războiul de eliberare va dura încă douăzeci și cinci de ani, fiind înconunat de realizarea mărețului țel al restaurării Iudeei, stat independent al poporului evreu.

Epopeea Macabeilor, demonstrând concludent că înlăturarea dominației străine este posibilă, va constitui, de aci înainte, un exemplu însuflețitor în toate momentele de restriște pe care le va mai cunoaște poporul evreu și, totodată, o pagină de istorie plină de semnificații pentru cauza generală a libertății popoarelor de pretutindeni.

Cînd, peste aproximativ două secole, statul evreiesc va fi prins în tentaculele Imperiului roman și transformat în colonie, spiritul Macabeilor va înflăcăra din nou conștiința evreilor subjugai, li va călăuzi în revoltele împotriva introducerii cultului imperial în Templu și a exceselor unuia sau altuia dintre procuratori, va genera glorioasele fapte de mare săvîrșite în cursul celor două mari războaie de eliberare (66-73 și 132-135 .e.a.), în care partizanii evrei, în dorința de a fi liberi, au luptat pe viață și pe moarte, provocînd înfrîngeri grave celor mai bune trupe și celor mai buni generali romani. Cu privire la primul război, Iosephus Flavius va scrie: „ *Din toate războaiele care s-au purtat, fie de orașe contra orașelor, fie de națiuni contra națiunilor, secolul nostru (sec. I e.a. - n.n.) n-a cunoscut nici unul atît de mare și nici nu credem că a existat cîndva vre-*

I. FÎNTÎNARU

(Continue in p. 4)

Răscoala Macabeilor

(Urmare din p. 3)

nul atât de mare ca acela pe care evreii l-au purtat contra romanilor". Superioritatea numerică și în armament a inamicului au decis în favoarea invadatorului soarta Ierusalimului; Iudeea a fost învinsă și devastată, dar rezistența de la Masada, desfășurată sub deviza „Mai bine moartea decât sclavia”, a rămas ca un simbol al curajului militar și al onoarei în lupta pentru libertate. În cel de-al doilea război, provocat de hotărârea romanilor de a restaura capitala Iudeei ca oraș roman și de a interzice circumcizia, Rabi Akiva joacă un rol spiritual ca acela al lui Matatiah, iar Bar Kohba devine organizatorul și sufletul operațiunilor de gherilă, aidoma lui Iehuda Macabeul. Aceste operațiuni îi constrâng pe romani să evacueze Iudeea și ei nu o vor recuceri și supune din nou decât cu prețul unor grele pierderi.

În toți anii Diasporei, evreii nu vor uita lecția Macabeilor, vor nutri permanent speranța renasterii naționale și a întoarcerii în Sion. În împrejurările tragice ale Holocaustului, spiritul Macabeilor dinamitează și stimulează la luptă neînfrântă împotriva fascismului — cea mai barbară formă de asuprire din istorie — pe evreii înolați în armatele aliate, în detașamentele de partizani și chiar pe cei din gheto-uri și din lagărele morții. În Apelul adresat populației evreiești de conducătorii răscoalei din Ghetoul Varșoviei se spune: „Luptați pînă la ultima picătură de sînge! Aveți mereu în fața ochilor pilda Macabeilor! Trăiască poporul evreu!”.

Istoria consemnează că și crearea statului Israel se înscrie pe linia aspirațiilor permanente de libertate ale poporu-

lui evreu, este rezultatul unei ample opere cu caracter antiimperialist. Mai întâi, batalioane evreiești iau parte, alături de trupe engleze, la campania pentru eliberarea Țării Sfinte de sub dominația otomană — campanie care se încheie cu intrarea în Ierusalim, la 11 decembrie 1917, într-o primă zi de Hanuca. În deceniile următoare, Anglia, ignorând angajamentul luat prin Declarația Balfour, ridică obstacole tot mai mari în calea creării căminului evreiesc, instigă atacuri împotriva așezărilor evreiești, împiedică transporturile de noi imigranți. Nu o dată organizațiile evreiești sînt nevoite să dea o ripostă fermă acestor manevre decurgînd din lupta imperialistă pentru sfere de influență; iar îndată după proclamarea statului Israel — să ducă, în anii 1948—1949, un greu război de independență împotriva armatelor invadatoare, plătind astfel cu sînge și sacrificii consfințirea dreptului la existență și suveranitate națională.

În ceea ce îi privește pe evreii din România, ei, ca cetățeni loiali ai unei țări libere și suverane — ea însăși rezultat al unei lupte necrmate pentru libertate și unitate națională —, au datorită și satisfacția de a fi sprijinitori activi ai politici externe a acestei țări, care are ca unul din principiile ei fundamentale solidaritatea cu forțele ce se pronunță pentru libertate, independență și progres.

Este, în această poziție a noastră, o împlinire a poruncii pe care Macabeii și profetii noștri ne-au lăsat-o de a fi, pretutindeni, factori activi în lupta pentru libertate și independență a poporului nostru, dar și a popoarelor în mijlocul cărora trăim, cauza libertății tuturor popoarelor fiind cauza scumpă a omînității.

MONSENIORUL FRANCISC AUGUSTIN

La 27 noiembrie 1983 a încetat din viață Monseniorul Francisc Augustin, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București.

Înmormîntarea a avut loc în ziua de 1 decembrie a.c., la cimitirul Belu Catolic. Eminența Sa Șef Rabin dr. Moses Rosen a făcut, în aceeași zi, o vizită de condoleanțe la Arhiepiscopia Romano-Catolică București și s-a recales în fața rămășițelor pămîntesti ale răposatului Monsenior Francisc Augustin.

Eminența Sa a trimis următoarea telegramă:

ARHIEPISCOPIEI ROMANO-CATOLICE
București

Profund îndurerată de trecerea în vesnicie a Monseniorului Francisc Augustin vă exprimăm, atât în nume propriu, cit și într-acel al cultului mozaic, sincera noastră compasiune. L-am iubit și prețuit pe defunct pentru marile sale calități sufletești și decenii de-a rîndul ne-au legat sentimente de caldă frîțietate. Ne rugăm pentru sufletul său nobil.

ȘEF RABINUL CULTULUI MOZAIC,
Dr. MOSES ROSEN

ADLER MIHAI

președinte Adler Mihai.

Adler Mihai s-a născut în 1912 și a fost crescut în spirit evreiesc. În urma eliberării țării, întorcîndu-se din detașamentul de muncă, a lucrat în diferite munci de răspundere în sectorul economic.

Ales președinte al comunității din Satu Mare, a depus, timp de zece ani, o activitate rodnică, în această funcție, în interesul acestei obști, spre binele evreilor din Satu Mare.

Era un om activ, stimat de toți cei care l-au cunoscut și adorat de familie, a cărei durere o împărtășim.

Înmormîntarea a avut loc în cimitirul evreiesc din Satu Mare, în ziua de 13 noiembrie a.c., în prezența unei numeroase asistențe de evrei și neevrei, care l-au apreciat mult din activitatea trecută, ca și din cea din ultimii ani.

În numele Federației Comunităților Evreiești, dr. Fried Ernest, președintele Comunității evreilor din Oradea, a elogiat meritele defunctului.

Fie-i amintirea binecuvîntată!

Comunitatea evreilor din Satu Mare a suferit o grea pierdere prin decesul prematur al stimulatului și apreciatului său

DIN „CARTEA PSALMILOR”

Psalmul 1

Legenda spune că David se ridica în miez de noapte din patul său ca să studieze Tora, iar harpa lui — tovarășă nedespărțită de viața a păstorului poet — începea să cînte, mîngîiată de adierea vîntului, însoțind cuvintele sfinte cu o înălțătoare melodie...

Așa au luat naștere Psalmii. Ca odinioară, ei însoțesc pe cei care, de mii de ani, se apleacă asupra paginilor Cărții Sfinte.

Faptul că în Psalmi marile adevăruri ale învățăturii sînt exprimate într-o minunată poezie, prin imagini bogate și apropiate simțirii omenești, a făcut ca ei să se bucure, în toate timpurile și pe toate continentele, de dragostea credincioșilor. Psalmii se recită în cele mai diverse ocazii: la rugăciunile cotidiene, la nunți, la mutarea în casă nouă, cu prilejul diferitelor sărbători, la bucurii ca și la necazuri. În cele 150 de cîntece, credinciosul găsește întotdeauna psalmul care să corespundă stării de spirit în care se află în acel moment: cîntece de durere, de îmbărbătare, de credință în triumful dreptății, de mulțumire față de Dumnezeu.

Psalmul 1 începe siragul acestei culgeri de poezie profund umană și exprimă, în câteva rînduri, întregul spirit al celorlalți psalmi davidieni. Este ca și cum cel care a adunat laolaltă și a rînduit această primă colecție de lirică s-ar fi gîndit să-i sintetizeze conținutul în cele câteva versuri ale unei prefețe.

Acest psalm este dominat de o încredere optimistă și viguroasă în justiția Divină.

Omul care nu va asculta de sfatul celor răi va înflori puternic și va da rod ca un copac hrănit de apa vie. În schimb, cei nedrepți vor fi luați de vîntul anilor, ca frunzișul uscat și desprins de rădăcinile dătătoare de viață.

Au trecut milenii de cînd s-au scris aceste cuvinte de supremă moralitate. Mulți au pierit înainte de a vedea împlinindu-se implacabila justiție Divină. Psalmul le-a turnat, însă, pînă în ultima clipă, încrederea în inimi. Fiii lor — dacă nu nepoții — au trăit negreșit îndeplinirea infailibilității cuvinte ale psalmului: cei răi au fost spulberați ca pleava în vînt, iar rodul copacilor drepti a răsărit chiar și peste generații...

Prezentăm, mai jos, într-o versiune românească, Psalmul 1 din „Cartea Psalmilor”.

„FERICE E OMUL...”

Ferice e omul care n-a pășit după
al nelegiuitorilor sfat,
Care pe al păcătoșilor drum

Nici în al clevețirilor sălăș
nu s-a oprit,
Ci a lui Dumnezeu învățătură,

Zi și noapte, într-însa s-a străduț.
El va fi

Ca pomul cel înfipt pe al apei mal,
Ce rodul la timp și-l dăruiește,
Iar frunza nicicînd nu-i ofilește;
Izbindi-va în tot ce va înșăptui.

Nu aceasta va fi a nelegiuitorilor soartă,
Ci ca pleava cea de vînt risipită,
De aceea, la judecată nelegiuitorii

Nu vor dăinuî nicicum,
Nici păcătoșii în a dreptilor obște,
Căci Dumnezeu calea dreptilor cunoaște;
Pierzaniei e sortit al nelegiuitorilor drum.

DECESE

În perioada 9.XI.—22.XI. 1983, în cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormîntați:

Vaianu Carolla (67 de ani), str. Drumu Taberei 71; Sofrin Moritz (75), str. Gura Vadului 6; Cotingar Sura (89), Șoseaua Olteniței 53; Elli Gheon (63), B-dul 1 Mai 42-52; Wien Ernestina (76), str. Crîngului 16; Ungar Tilea (69), Piața Națiunilor Unite 3; Segal Solomon (76), str. Smîrdan 18; Herscovici Paulina (72), str. Rahmandinov 4; Tucherman Iancu (70), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Roth Alexandru (44), Căminul Plătărești; Scolnic Willy (53), str. Baba Dochia; Segal Bențion (79), str. Masina de pine 10; Buchsenspaner Emanuel (54), str. Emil Racoviță 24; Preiss Aron (70), str. Alex. Moruzi 57; Tuperman Frederica (89), str. Emil Bodnăraș 79; Herscovici Herscu (61), str. Vergiliu 8; Hules Gizela (83), str. Radu Vodă 20 A; Schmidt Maria Sofia (86), str. Traian 87; Sfarț Eva (78), str. Baba Novac 18; Alfandary Theodor (62), str. Bațiștei 15.

Conducerea Comunității Evreilor din Pitești și întreaga obște anunță, cu profund regret, decesul, în ziua de 13 noiembrie a.c., al fostului președinte și în ultimul timp secretar

FRIDMAN ISRAEL (LIČĂ)

în vîrstă de 77 de ani

Timp de peste 25 de ani a slujit interesele comunității și ale obștii, dăruindu-și timpul și sănătatea. Fie-i memoria binecuvîntată! Obștea îi va păstra o veșnică amintire!

Toni — soție, Avram — fiu, Ella — fiică, cu nespusă durere, anunță încetarea din viață a celui ce a fost iubit soț, tată, bunic

WEISS RIVEN SIMON

Roman
decedat la 16 octombrie a.c.

Cu aceeași durere, familia anunță împlinirea a zece ani de la dispariția scumpei noastre

LIDIA MIZRAH-RABINOVICI

soție și mamă inegalabilă.

Eternă prețuire pentru neasemuita noblețe sufletească!

Fie-i amintirea binecuvîntată!

La 30 decembrie 1983 se împlinesc trei ani de amară durere de la pierderea scumpului nostru

MANAȘ BURĂH (BURȚU)

Suceava

Îi plîng soția, copiii, cunoscuții.
Fie-i amintirea binecuvîntată!

Dr. Florica Ștefănescu — cu soțul și dr. Basile Meller cu soția, cu profundă durere, anunță pierderea neprețuitei lor mame

SARA REBECA MELLER

— născută STEINBERG —

Suflet delicat și ales, iubitoare de oameni și de frumos, Fie-i amintirea binecuvîntată!

Inhumarea a avut loc în 27.XI.1983.

Cu nemărginită durere, Renee — soție neconsolată, Dann — fiu, Jeny — soră anunță că la 2 noiembrie a.c. s-a stins fulgerător din viață

SERIANU HARRY

Iasi

Nu-l vom uita niciodată!

Cu aceeași durere în suflet, fiicele și soțul amintesc că la 24 Heșvan 5744 (31 octombrie a.c.) s-au împlinit patru ani de lacrimi și dor de la decesul devotatului și scumpei noastre

ELEONORA FAIER

Tecuc

Amintirea sufletului ei nespus de bun va rămîne veșnic în inimile noastre!

Soția, fiica, ginerele, nepoțica și întreaga familie reamintesc, cu inegalabilă durere, că, la 20 octombrie a.c., s-au împlinit trei ani de la dispariția dragului nostru

DAVID BANDEL

Veșnic te vom plînge!

(Urmare din p. 1)

articol instigator din ziarul „Peter Lloyds” în care se afirma că după unire va urma o epocă de prigonire a evreilor, a trimis ziarului o dezmințire cu valoare de angajament: „Nu ne lășăm conduși de (criterii — n.n.) de confesiune sau de ură de rasă. Osindim antisemitismul ca anticultural și antidemocratic. Considerăm fraji pe evrei, ca pe celelalte popoare civilizate.”

Și, de fapt, în anii 1918 și 1919, furiile de conducere ale României reîntregite adoptă drept legislații care conferă evreilor drepturi civile și politice tot mai largi, inclusiv încetățenirea în masă, punându-se astfel capăt, după mai bine de 40 de ani de lupte și inversată opoziție, așa-numitei „chestiuni evreiești”.

E deci de la sine înțeles că participăm cu bucurie și entuziasm la prăznuirea unor sărbători ale poporului român, ale naționalităților și cultelor conlocuitorii pe aceste meleaguri.

Spuneam primarului orașului New York, distinsului meu prieten și coreligionar Edward Koch, într-o discuție în legătură cu soarta noastră în timpul celui de-al doilea război mondial: „Ce n-ar fi dat evreii din Oradea sau

65 DE ANI DE LA CREAREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

Sighet, din Satu Mare sau din Cluj ca să nu fi existat blestematul dictat de la Viena? Soarta lor ar fi fost cea a fraților lor din Arad sau Brașov, din Sibiu sau Timisoara. E demn de reținut că fascismul și hitlerismul au făcut posibile dictatul de la Viena, iar victoria forțelor progresiste a refăcut unitatea țărilor românești și că pe drumul fără de întoarcere spre Auschwitz au pornit victimele evreiești ale ciopîrtirii României.

Zilele acestea prăznuim nu numai cele petrecute acum 65 de ani, ci ne strângem rîndurile cu toții într-o unitate de gândire și de simțire în jurul președintelui țării, domnului Nicolae Ceaușescu, pentru că poziția sa este cea de apărător dirz și consecvent al Dreptății care a învins prin actul de la Alba Iulia. Prestigiu uriaș internațional de care se bucură România și al ei înțelept conducător se datorează faptului că, înainte de orice, politica

președintelui Ceaușescu se bazează pe etică, pe dreptate.

România și toate forțele progresiste din Europa demonstrează în aceste zile opunerea lor la instalarea rachetelor nucleare, cer să se revină asupra amplasării acolo unde operația a și început, să se distrugă cele deja amplasate, deoarece aceste arme amenință însăși viața pe planeta noastră.

„Echilibrul forței” presupune spaimă nesfîrșită și sfîrșit cu spaimă pentru întreaga umanitate.

Știm cu toții că simbolul vremurilor de dezamare și pace universală se află în acea cunoscută viziune mesianică a profetului Ieșaiahu: „Și va sălășui lupul alături de miel și iedul va păste alături de leopard” (Ieșaiahu 11-6). Se pune însă întrebarea: pentru ce a fost ales drept simbol al vremurilor ce vor veni, cele mult năucite, un verset care nu e altceva decât o viziune, pe cînd tot în Biblie găsim

o narațiune a unor fapte ce au avut loc și care puteau ele să constituie acest simbol? Mă refer la arca lui Noah în care au locuit în tot timpul potopului lupii și miei, iezi și leoparzi. De ce oare nu este arca aceasta simbol?

Răspunsul e simplu. În arcă lupii și-au ascuns colții și leoparzii ghearele pentru că era potop, era un echilibru al spaimei. Un astfel de echilibru nu poate alcătui un ideal, căci el nu poate dăinui, căci el e imoral. Numai echilibrul viziunii mesianice, al armoniei, al „judecării cu dreptate a celor săraci, a arătării dreptății către oropsii lumii” (Ibidem 4), numai vremuri în care „nu vor mai făptui răul și nu vor mai nimici creația” (Ibidem, 4), numai un astfel de echilibru poate constitui temelia unei lumi ce vrea să trăiască.

Cu aceste gânduri și cu aceste simțăminte, simtem incredința că sărbătoarea Unirii nu este numai o evocare a zbuciumului din trecut, ci ea preagăstește calea spre un viitor luminos al acestui popor, un viitor care va adevăra cuvintele aceluiași nemuritor cîntăreț al Psalmilor, pe care le recităm cu toții în rugile noastre:

„Cei care au semănat în lacrimi seceră-vor în chiot de bucurie” (Psalmi 126-5).

Generoasele idei ale unui făuritor al Unirii

Istoria modernă a patriei noastre este dominată de lupta dusă pentru crearea și apoi desăvîrșirea statului național unitar român, care să cuprindă toate teritoriile locuite în principal de români. Aradul a fost unul dintre importantele centre ale acestei lupte. Idealurile și simțămintele arădenilor au fost formulate de numeroși militanți, mai ales de generația istoricului an 1918. Rolul lor s-a materializat și în elaborarea hotărîrii Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Este neîndoios că aportul principal i-a revenit lui Vasile Goldiș, care formulase anteproiectul rezoluției, precum și expunerea de motive.

În conceptul liderilor arădeni, unirea Transilvaniei cu România trebuia să se producă într-un cadru democratic. Aceste idei s-au cristalizat încă înainte de prăbușirea monarhiei habsburgice.

Conștiința de fapt că și după desăvîrșirea unității statului național român va exista problema națională, datorită conviețuirii seculare pe teritoriul Transilvaniei a românilor cu alte naționalități, ei s-au preocupat de rezolvarea acestei chestiuni importante.

În primul rînd, menționăm lucrarea lui Vasile Goldiș intitulată „Despre problema naționalităților”, publicată la Arad, în 1912 (reeditată de Editura Politică, București, 1976).

Pînă nu demult, lucrarea a fost analizată doar în contextul situației contemporane. În realitate, studiul are o semnificație mult mai mare, cuprinzînd prima încercare de analiză istorico-politică a problemei naționale în condițiile specifice ale spațiului carpato-dunărean.

În al doilea rînd, studiul nu conține numai soluții aplicabile realităților transilvănene antebelice, ci expune și unele păreri privind dezlegarea problemei naționale în general. În capitolul ultim, „Concluzii”, Vasile Goldiș ia poziție pentru respectarea culturii naționale, a libertății politice și a progresului social-economic al naționalităților.

Această interpretare a textului din 1912 este confirmată de declarația lui Vasile Goldiș dată în 1931 ziarului arădean „Aradi Közlöny” (nr. 290). El atrăgea atenția asupra faptului că în rezoluția de la Alba Iulia punctul referitor la egalitatea în drepturi a naționalităților conlocuitoare corespunde aproape textual cu propunerile lui formulate cu șase ani înainte de Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918.

Vasile Goldiș s-a pronunțat împotriva oricăror tendințe de învîrjire între oamenii de naționalitate și religie diferite. Această idee generală se desprinde și din lucrarea lui, scrisă în ultima perioadă a primului război mondial, împotriva antisemitismului.

Vasile Goldiș constată că redactarea lucrării a fost prilejului de apariția unui puternic curent antisemit pe plan european și care — adăugăm noi, — nu a rămas fără efect nici în Transilvania. Cu o intuiție adîncă el subliniază că an-

tisemitismul este alimentat de stărilor retrograde, făcînd aluzie clară la stările din Imperiul habsburgic: „Acolo unde este incultură, acolo unde este asuprire, acolo unde nu este libertate politică adevărată, acolo unde clasele stăpînitare se lăfăiesc în privilegii contrare civilizației, acolo, în toate părțile, este antisemitism”.

Autorul precizează că antisemitismul este răspîndit de cei ce se opun progresului, demascînd, totodată, rolul reacionar al antisemitismului atît în condițiile date, cît și în toate epocile de răscurse. Antisemitismul devine virulent în epoci istorice în care, opunîndu-se tendințelor spre dezvoltare civilizatorică, „interese meschine umane nu permit validarea condițiilor necesare evoluției și caută să creeze tot felul de piedici față de progres”.

Într-un alt loc judecata lui devine și mai explicită: „În timpuri deosebit de tulburi, la marile cotituri ale istoriei, cînd totul se clatină și cînd toată lumea crede în timpuri noi, pe care masele le așteaptă cu speranță, cei puțini însă se tem... și strigă în asemenea cazuri: „dă în evreu!”. Și iată că omenirea trăiește acum timpuri grozave. Stîlpurile ordinii vechi se mișcă, așteptăm o lume nouă...”

Vasile Goldiș însă nu este pesimist, ci crede în dezvoltare și progres, întrebînd „pînă cînd?” va tulbura antisemitismul dezvoltarea ascendentă a umanității.

Ideile manifestate de Vasile Goldiș în lucrarea amintită au fost confirmate și de alte declarații de-ale lui. O astfel de luare de poziție a fost publicată la 17 noiembrie 1918, în pragul întrunirii Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, în gazeta arădeană „Aradi Ilizlap”. Respingînd acuzațiile, debitate de anumite cercuri, că evreii ar fi indezirabili în România Mare, Vasile Goldiș declara în numele Consiliului Național Român Central din Arad: „Noi, românii, judecăm toate națiunile și confesiunile cu cea mai mare bunăvoință, deoarece ne situăm pe baza democratismului curat”.

În conformitate cu aceste antecedente, nu este întîmplător faptul că, în celebrul lui discurs rostit la Alba Iulia, Vasile Goldiș considera că: „va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitorii pe pămîntul românesc aceleași drepturi și datorii”.

Un spirit democratic emană și din punctul referitor la libertatea și egalitatea cultelor, înscrisă în Rezoluția de la Alba Iulia.

În formularea și propagarea ideilor lui democratice el se găsea la numitor comun cu Ștefan Cicio Pop, Ioan Suciu și mai ales cu liderii mișcării muncitorești.

Istoria a făcut ca tot ce s-a hotărît la Alba Iulia, azi să fie o realitate în țara noastră.

GLÜCK EUGEN

LA DATORIE

Locul meu natal e Brezoiu — Vilcea. O comună oltenască din criteriile munților Lotrului. Pe vremea copilăriei mele,

sat de tăietori de lemne, papînari, scocari, vîslași pe plutele de pe Olt, gateriști, funcționari, trebăluind mai cu toții la cîteva societăți forestiere, cu sediul central la București. Erau tineri în floarea vîrstei și maturi cu experiență în meseria lor, mulți veniți de departe, din Maramureș, de pe Bistrița sau de aiurea ca să-și cîștige pîinea. Erau români, maghiari, germani. Erau și vreo 100 de familii de evrei, cu șilul, cu hederul, cu hahamul lor, cu bucatele regiunii de unde proveneau. Fidele tradiției tudaice, dar lucrînd în armorie și împîrșind cu tovarășii de muncă greul vieții, gîndurile — și nu o dată — lupta pentru mai bine.

...În mijlocul satului, lîngă primărie, pe un delușor, strălucit de brazi seculari, era, de cînd mă știu, un obelisc de marmură albă și de jur-împrejurul său plăci de marmură albe cu litere negre („cîmpu’ alb, oile negre” — din poezia de clasă I). Acesta era MONUMENTUL EROILOR DIN RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA NEAMULUI (1916—1918).

În cîte localități din țară, pe unde m-au purtat pașii de ziarist, n-am văzut monumente ridicate din același „cult al eroilor”, dar poate mai reușite arhitectonic decît acesta? Însă nici unul nu era — pentru mine — atît de frumos, de sugestiv, de emoționant! Nici în copilărie, nici de curînd, cînd am fost din nou printr-un Brezoiu mult dezvoltat, popasul în fața Monumentului Eroilor n-a trecut fără ca din ochi să nu mi se prelîngă două lacrimi. Două lacrimi pentru două nume pe care le-am citit din nou pe tăblițele de marmură albă. Unul — Leib Moise; altul — Jack Solomon. Primul era tatăl meu. Al doilea — un frate al mamei. Soldatul Leib Moise, zis Mișlim Saim Leib, zis Fântînar, zis Moritz Goldenberg din Regimentul 42 Infanterie; al doilea — fotografia pe care o am mi-l arată în uniformă de ofițer cu sabia la picior, combatant pe diverse fronturi și, în timpul retragerii, răpus de tifos în Moldova. Nu i-a mai fost dat să vadă nici satul său, nici casa din vale, nici biata mamă ieșindu-i pîngind în cale...

Tatăl meu, fu ceva mai „norocos”. După ce „moldoveanul” — așa cum aveam să aflăm de la foștii camarazi de arme — „a luptat bine” în Transilvania, pe lîngă Sibiu, făcîndu-și cu prisosință datoria, a fost rănit de o schiță și, cu ordinul 103 din 9 octombrie 1920 (feleferiță acum, dar îl păstrez ca pe o relictă scumpă), trimis la vatră, ca invalid de război, clasa categoria I. După nici patru ani, acest om bun „ca pîinea caldă” — spuneau sătenii — „un adevărat „fădic” — cum l-au descris evreii — s-a stins ca o lumînare. Era în 19 decembrie 1922 și era în 28 Kisleve 5683 (dată ce mi s-a întipărit în minte, căci totdeauna am marcat turtațului odată cu aprinderea celei de-a treia lumînărele de Hanuca).

...Eu aveam atunci o vîrstă „notabilă”: 12 luni neîmplinite. Tătei nu i-a mai fost dat să se bucure de „goldene kepele” —

cum spunea mama că îmi zicea el, pentru că aveam părul blond cîrionțat.

În toți anii cît am fost elev în satul Brezoiu, de „Ziua eroilor” și alte sărbători naționale urcam cu școala pe dealul cu obelisc alb și, după ce corul intona: „Eroi au fost, eroi sînt încă”, nu știu de ce, eu eram desemnat de învățător să recit poezia care începe cu: „Ești schilav tot! Un cerșetor/te-ntorci acum acasă”.

La liceu și, apoi, la facultate n-am plătit taxe. La dosarul meu era anexată adeverința Ministerului de Război, pe care scria cu litere de-o șchioapă: „ORFAN DE RĂZBOI”; se bucură de toate avantajele legii I.O.V.R.”.

De alte „avantajii” nu prea mi-aduc aminte să fi beneficiat. Am simțit însă, cu virf și îndesat, „dezavantajile” de a nu fi avut un cap de familie, de a fi văzut-o pe mama, văduvă de război, mîncînd din greu ca să crească singurii trei copii, să-i fină la școli, să-i adape — cum spune poetul — „la două neamuri / crescute în trînta vînturilor / la neamul Doinei fără moarte și al Cîntării Cînturilor”. Chiar și în anii persecuțiilor fasciste, legăturile răsiste n-au culezător să-mi frustreze titlul de onoare de orfan de război. Singura moștenire rămasă de la tatăl meu: Decizia Nr. 292 a Curții administrative din Craiova hotărâ — notați bine — la 8 mai 1941 că tatăl meu a luat parte la războiul din 1916-1918, a luptat pe linia de foc, fiind rănit și declarat invalid de război și nu a fost prizonier individual.

Tatăl meu n-a fost decît un soldat evreu care și-a făcut datoria, în numele nobilului țel al făuririi României reîntregite. Unul dintre mii de evrei morți, răniți, dispăruți și decorați pentru faptele lor de vitejie în războiul din 1916-1918 cu înalte ordine — de la „Bărbăție și credință” la „Virtutea militară”, de la „Steaua României” la „Meritul sanitar”. Nume de eroi, nu de „năpîrci decorate” cum și-a permis — ce blasfemie! — odată să spună A. C. Cuza în parlament. Nume înscrise de-a pururi cu litere de aur în Cartea Marii Uniri! Ei și-au făcut datoria fiindcă le era crez indicația profetului: „Lucrați pentru binele cetății în care trăiți!”. Fiindcă, neabătută în fidelitatea față de credința lor și în visul reîntoarcerii în Sion, nu și-au preocupat singele și osîrdia pentru împlinirea visurilor poporului care i-a primit cu ospetie și omenie. Rostind, ca în toți anii, Kadîșul în memoria tatălui meu, îi am în minte pe toți cei care și-au făcut datoria pe cîmpul de onoare, fără deosebire de naționalitate.

Iar dacă, peste decenii, fiul lui Mișlim Saim Leib, zis Fîntînar, primea și el, în amii noștri, „Steaua R.P.R.”, „23 August”, „Tudor Vladimirescu” și alte ordine și medalii („Dar aste decorații cum, cine fi le-a dat?”), era fiindcă și în tradiția îndaică „așchia nu sare departe de pom”, mai ales atunci cînd pomul n-are numai rădăcini adînci în gîle, dar și o tulpină vîjnoasă, o coroană bogată — aceea — României noi.

BEN MIȘLIM

OPT LUMINĂRELE DE HANUCA

Urmare din p. 1)

Neabătută este această atitudine a Tora și mai tirziu, Moșe, cel mai tânăr dintre copiii lui Amram, capătă marea misiune de eliberator. Dintre fiii marelui preot Aaron, Nadab și Avihu, cei mai tineri, pier în flăcări, iar moștenirea spirituală o preiau cei tineri, Eleazar și Ithamar.

David, întemeietorul dinastiei, e mezinul dintre toți copiii lui Isai, iar succedea la tron el n-o asigură fiilor săi mai mari, Adonia sau Absalom, ci celui mai tânăr, Shlomo. Am putea continua astfel cu aceste exemple, care denotă o simfonia de înaltă etică. Nu cel născut în ierere, ci cel care e „fiul bătrâneții”, cel mai slab — mezinul, se bucură de simpatia autorului divin al Torei.

Consecvenți cu această disprețuire a pozițiilor de forță și cu situația acestora, deși sint slabi, nu trebuie să fie virilizi de pe virtut muntelui Taiget, cum o făceau spartanii, evrei s-au opus concepției elenice care dădea prioritate celor „puternici”. Nu numai lupul are dreptul la viață, ci și iedul, iar lozincă „omul homini lupus” este specifică culturii ce o aducea Antiohus pe virtut sărilor sale. Peste mii de ani, concepția nietzscheană a „Übermensch”-ului, a „supraomului”, care are numai el dreptul la viață, a fost purtată de tancurile naziste și a găsit în noi aceeași opunere hotărâtă.

Nici Reuven, cel dintii născut, nici Iehuda viteazul n-au găsit intr-inșii surse de viașorii. Iosef, „fiul bătrânețorii”, a fost „stăpîn și făuritor al viselor, al idealurilor sale”.

Hanuca e mezinul sărbătorilor noastre. În calendarul nostru ea e „ceea din urmă minune” ce o prăznuim. E minunea ce se înnoiește în fiecare generație, căci „ceea din urmă dintre minuni” e una născuturată. Se repetă veac veac și simbolizează continuitatea noastră. La luminile Menorei visăm mezuvea, visăm și luptăm, visăm și făurim noi minuni, care umesc lumea. „Cine studiază istoria evreilor și nu crede în minuni nu e realist”, spune un mare gânditor și conducător evreu.

Și de data aceasta, mezinul e cel preferat...

3. SINAI SI OLIMP

Doi munți se află față în față atunci cînd evocăm confruntarea dintre cele două concepții despre divinitate, confruntare care s-a consumat pe cîmpurile Iudeei. În acele zile dinainte cu aproape douăzeci și două de veacuri. Sinai aducea credința într-un Dumnezeu unic, intruchipat în „treisprezece atribute”.

Mila, îndurarea, bunătatea, adevărul și alte virtuți constituie, laolaltă, dumnezeirea, iar omul, „creat după chipul și asemănarea Lui”, n-are altceva de făcut decît să se străduiască să fie asemenea, cu mai mult asemenea Lui, lui D-Zeu, „Precum”.

El e milos, „fiu și tu milos, precum El e îndurător, fiu și tu îndurător” (Tractat Șabat 133). Olimpul, dimpotrivă, a adus o concepție a unor zei „creați după chipul și asemănarea omului”. Nu elevarea omului către culmile perfecțiunii, ci coborîrea zeilor în mocirla patimilor constituie firul roșu ce ne călăuzește în legendele mitologiei, unde găsim zei roși de patimi, de slăbiciuni.

Sinai ne îndeamnă să ne apropiem de D-Zeu prin dragoste și astfel vom realiza și celălalt deziderat, acela al iubirii de oameni. Iubim pe Dumnezeu pentru că e Părintele, pentru că ne-a dăruit viața, pentru că ne-o apără, pentru că în El e Binele, Adevărul și Frumusea.

Olimp cheamă oamenii la frica de zei, de forțele naturii, care sint mai puternice decît omul. Politicismul trăiește din accentuarea slăbiciunii umane, el conștient o șiră a spinării frîntă a unui om care e îngrozit, înspăimîntat și de aceea se închină forțelor ce-l domină. Religia robilor are nevoie de un astfel de om; religia oamenilor liberi, aceea care de pe piscurile sinaitice proclamă sfîrșitul „acelei sclaviei”, are, dimpotrivă, nevoie de un omdrept, demn, de un „fiu al libertății”, așa

cum e denumit cel ce învață Tora (Tractat Avot, cap. VII).

Sinai aduce o învățătură pentru „întregul popor”, fără deosebire. Lumina cărții nu constituie monopolul nici unei caste — nici a preoților, nici a bogățiilor. Tora e citită de toți, în vîzul tuturor. Pentru ca oamenii să fie liberi, ei trebuie să fie cu mințile și sufletele luminate.

Olimp nu povestește că focul a fost adăpostit în vîgăuniile sale. Jos, bieții oameni trebuiau să zacă în întineric, în ignoranță. Numai astfel ei puteau rămîne sclavi. Lumina căldura erau monopolul zeilor și al unei subșurii pățuri, care s-a inițiat în tainele lor. Cînd Prometeu a furat scintea și a adus-o pe Pămînt, spre a dărui și robilor binefacerile ei, grea și necruțătoare i-a fost osînda.

Religia sclavilor și aceea a oamenilor liberi s-au ciocnit în acele zile. Sinai și Olimp s-au înfruntat. Hanuca evocă acest capitol din bălăia multimilenară dintre întineric și lumină.

4. ALEXANDRU MACEDON ȘI ANTIOHUS

Este adevărat că iudaismul și elenismul au avut optici diferite asupra vieții, au reprezentat lumi deosebite. Acestea nu înseamnă însă că ele n-au avut ce învăța unul de la celălalt și că au trebuit neapărat să se încalce pe cîmpul de luptă. Ceea ce s-a întîmplat în anul 168 i.e.a., în timpul lui Antiohus, a avut drept cauză că seleucizii nu mai erau decît epigoni elenismului.

Cu totul alta a fost înfălișarea dintre Alexandru Macedon, simbol al gloriei culturii elene, și Shimon Hatzadik, înfălișarea cam pe la anul 333 i.e.a., adică cu două veacuri înainte Macabeilor. Amîndoi au înțeles că progresul omierii n-are decît de cîștigat de pe urma încrucișării spadelor minții și totul de pierdut din pustiirile ce le aduc războaiele. „Frumuse-

„Nu prin forță, nici prin putere, ci prin spirit, așa grăit-a D-zeul oștilor”. Deci, pe drept cuvînt: „Ce este Hanuca?”

Iar dacă, totuși, ele s-au orînduit în cadrul sărbătorilor noastre, pentru ce ziele de Hanuca n-au drept simbol o sabie, o armă oarecare, menită să amintească victoria? Ce caută o Menora, un candelabru cu opt brațe, ce rost au luminile acestea pe care le aprindem, an de an, pentru a anunța o biruință a luptătorilor Macabei?

Deci iar se pune întrebarea „Ce este Hanuca?”

Dacă înțelegi semnificația sărbătorii, găsești un răspuns la aceste mirări ale învățătorilor Talmudului.

De obicei, victoriile militare amintesc de meritele unor luptători care au apărut viața, libertatea, independența unui popor împotriva cîmpului. Macabei au luptat pentru toate acestea și pentru încă ceva. Ei n-au lăsat să se împlinească exterminarea spirituală. Ei au fost pavăza iudaismului, pe care Antiohus voia să-l nimicească. Tiranul a avut drept țel „să ne facă să uităm învățătura”, el a declarat război nu numai trupului, ci și sufletului. Principiile iudaice propovăduite de idei morale, dătătoare de elan în lupta robilor pentru libertate trebuiau neapărat distruse pentru ca să poată dăinui împărăția aceluia care, în nebulina sa, se voia stăpînul lumii și pe care, de aceea, propriul său popor, în loc de „Epiphaneis” — cel mare, cum el însuși s-a denumit, l-a botezat „Epimanes”, adică cel „turbat”.

Noi nu prăznuim, deci, nici de Hanuca victoria forței, ci aceea a spiritului. Nedumeririi învățătorilor unei Tora, care este emanamente a păcii, i se dă răspunsul că noi nu glorificăm niciodată o victorie militară.

Ca dovadă a acestei consecvențe de atitudine am orînduit Menora, o candelă aducătoare de lumină, drept simbol și

7. EROISMUL ALTERNATIVEI

Au avut de ales luptătorii Macabei. Au avut alternativa. Puteau să trăiască, să fie bogați, fericiți de primejii. Au preferat moartea, chinurile și au refuzat renegarea.

Evreii care au urcat rugurile Inchiziției și nu s-au lepădat de credința și neamul lor au repetat aceeași atitudine.

Cît de mulți au fost cei care n-au acceptat rușinea și cît de splendidă e pilda lor de eroism, eroismul alternativ!

Au spulberat, de mii de ani încoace, una din numeroasele calomnii menite să ne desfigureze portretul moral — aceea a fricii evreului.

Din același aluat s-au plămădit pionierii tuturor popoarelor care și-au vîrsat singele pentru a clădi o lume mai bună. Urmasii Macabeilor n-au pregetat o clipă de a se înrola în această nesfîrșită oaste a luptătorilor, a eroilor alternativei.

Matitiahu și fiii săi au dus o luptă de eliberare, o bălăie de partizani. Condiția sine qua non a unei astfel de lupte este să-ți aperi „sărăcia și nevoile și neamul”, precum o spune cu atît de măreață simplitate Mircea cel Bătrîn lui Baiazid.

Adevărata luptă de eliberare nu este aceea în care se ucid copii, oameni nevinovați, ci aceea în care ești nevoit să-ți aperi munca, familia, libertatea și viața.

Matitiahu și fiii săi n-au vrut ca ei și neamul lor să fie reduși la sclavie, să fie duși la tăiere ca vitele și de aceea au fost siliți să lupte.

Eroi ai alternativei, ei n-aveau altă alternativă decît să pună mina pe arme. Cînd dușmanul îi amenința cu exterminarea și robia, ei n-au avut încotro. De-îndată însă ce alternativa păcii a devenit reală, ei au transformat sabia în candelabru.

8. ANTIOHUS STINGE. IEHUDA HAMACABI REAPRINDE

Două gesturi, două țeluri, două lumi. Cînd Antiohus pătrunde în Ierusalim, prima lui grijă este să stingă Menora. Furia sa se abate cu sete împotriva ulyiurilor sfinte. Condiția victoriei sale el o știa prea bine: nici o rază de lumină să nu mai dăinuiască acolo, pe muntele casei celei sfinte.

Cînd Iehuda-Macabeu eliberează orașul cel sfînt, nici el nu cunoaște altă grijă mai importantă decît aceea pentru aceleași ulyiuri sfinte. El nu-și construiește un arc de triumf, nu se vrea ovățonat ca un mareșal victorios, nu caută pradă de război, n-are veleități de cuceritor. Cel dintii gest ce-l face este exact cel opus celui făcut de Antiohus: Iehuda reaprinde Menora. El știe prea bine că lumina ei, și numai lumina ei asigură victoria idealurilor pentru care el a luptat.

Mai tirziu, în anul 70 al erei moderne, cînd un alt „cuceritor”, Titus, pătrunde în același templu, prima lui grijă este să înfigă sabia în Sefer Tora, Sulul Sfînt, pe ale căruia foliante erau scrise învățăturile ce-i subminau imperiul (Tractat Gitin 57).

Iohanen ben Zakai, la rîndul său, are aceeași grijă ca și Titus, însă în sens contrar. Titus, înainte de a distruge, de a ucide, de a pirolji, vrea Tora înjunghiată. Iohanen, înainte de a salva vieți, de a ușura sclavia, vrea Tora propovăduită, învățată. El cere și obține Iavne și întemeiază școala menită a salva tocmai ceea ce Titus, prin simbolicul său gest, voia să nimicească: iudaismul.

De atunci, așa s-a întîmplat la fiecare pogrom. Înainte de a-i ucide pe evrei, huliganii ardeau, scuipau, terfeleau sulul Torei, asupra căreia își revărsau întregul clocot de minie.

În schimb, oriunde și ori de cîte ori restrîștea era mai adîncă în vreo comunitate evreiască, Simbat Tora devenea cea mai populară sărbătoare.

Timbre israeliene cu tematica „Hanuca”

tea lui Iefet (Elada) să sălăsluiască în corțurile lui Sem (părintele semilor)” (Talmud Ierusalim Meghila 9). Din această înfălișare s-au creat valori eterne de cultură umană. Philon Alexandrinul își trage seva filozofică din ambele culturi, iar cea dintii traducere a Bibliei din ebraică în elină, făcută prin grija lui Ptolemeu IV (Septuaginta), a îmbogățit patrimoniul spiritual al istoriei.

Toleranță, înțelegerea față de credință și convingerea celui alt, strădania de a-l convinge de dreptatea cauzei tale: iată ce simbolizează înfălișarea dintre titanii Alexandru și Shimon. Drept omagiu, iudaismul a introdus numele de Alexandru între cele evreiești. Violentă, constrîngere, călșuș în gura adversarului, îndemna la renegare, singe și foc, pustiire și pirolj, iată ceea ce aduce cu sine intoleranța Antiohus, epigonul Diadohilor. De aceea, a rămas de-a pururi blestemat de iudaism.

5. CE ESTE HANUCA?

O victorie militară în calendarul iudaic? Iată ceea ce a trezit nedumerirea înțelepților noștri, iată ceea ce i-a făcut să pună un semn de întrebare atunci cînd încep să discute semnificația zilei-cînd de Hanuca (Tractat Șabat 21). Intr-alor de Hanuca zilele festive care sint devăr, alături de zilele spirituale, perioadele dedicate mesajelor spirituale, perioadele muncii agraie sau reculegerii sufleteste, de ce caută o sărbătoare care amintește de o bălăie pe cîmpul de luptă? Spiritul o bălăie pe cîmpul de străin de astfel evreilor e doar atît de străin de astfel de evocări, încît tocmai în Șabatul care cade în zilele de Hanuca, în loc de lozinci care să exulte trufia învingătorilor, în loc de ode care să preamărească forța biruitoare, în loc de accente de triumf, răsună cuvintele profetului Zaharia...

datină de Hanuca. Nu armele, ci lumina a invins, chiar și atunci cînd siliți am fost să minui săbii.

6. LUMINĂ ÎN ÎNTUNERIC

„Doi ani la rînd, în 1956 și 1957, am avut prilejul să vizitez Nordul îndepărtat, cu mult dincolo de Cercul Polar, în perioada scurtă de iunie denumită „midnight-sun”, perioada soarelui de miezul nopții”. Intr-adevăr, soarele apune și răsare atunci la un interval de cîteva minute și lumina sa strălucitoare e permanentă în acest scurt interval al anului. Japonii și celelalte popoare nordice, pe drept cuvînt, serbează în aceste zile „sărbătoarea luminii”, prin diverse serbări populare exuberante. Mă întrebam atunci: de ce oare noi, evreii, procedăm exact invers și „sărbătoarea luminii” e situată în calendarul nostru tocmai în perioada solstițiului de iarnă, cînd sint cele mai scurte zile ale anului, cînd razele de lumină solară sint atît de puține și de zgîrcite, cînt întinericul stăpînește cea mai mare parte a timpului?

Mi-am răspuns răsfoind istoria Macabeilor și a altor dezlănțuiri ale forțelor întinericului împotriva-ne. Mi-am răspuns că n-au greșit înțelepții noștri cînd s-au întrebă, în altă ordine de idei, „Ce folosesc o facă în plină lumină a zilei?” (Tractat Hulin 60). Am supraviețuit mileniilor pentru că tocmai atunci cînd bezna amenința să coboare, tocmai atunci modesta noastră Menora refuza să se lase stînsă. De aceea, noi nu sărbătorim perioada de strălucire a candelabruului, cînd ardea nestîngerit, ci tocmai în zilele cînt toate ulyiurile sfinte nu mai existau, cînt o singură lumină și a străpuns întinericul.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

CONCERT

Filarmonica israeliană, sub bagheta lui Zubin Mehta și având la pian pe Daniel Barenboim, a concertat la Albert Hall din Londra în fața a 10.000 de spectatori, repunând un răsunător succes. De același mare succes s-a bucurat și la Bonn.

NUMIRE

Judecătorul Alan Gold, în vîrstă de 56 de ani, a fost numit președintele Curții de justiție a provinciei Québec (Canada). Alți doi evrei — judecătorii Nathaniel Nemetz și Samuel Freedman — funcționează ca președinți ai Curților supreme de justiție ale provinciilor canadiene British Columbia și, respectiv, Manitoba.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL AL CĂRȚII

Cea de-a XI-a ediție a Tîrgului Internațional al Cărții, care a avut loc la Ierusalim, s-a bucurat de un mare succes. Au fost expuse peste 100.000 de cărți, tipărite de 1.000 de edituri din 36 de țări participante la această prestigioasă manifestare.

ALEGERE

Philip Klutznick, fost ministru al comerțului în guvernul S.U.A., fost președinte al organizației internaționale „B'nai B'rith” și actualmente președinte de onoare al Congresului Mondial Evreiesc, a fost ales ca succesor al lui Nahum Goldmann și în funcția de președinte al lui „Memorial Foundation for Jewish Culture”. Amintim că el a fost unul dintre membrii fondatori ai acestei instituții, create în 1964, în memoria celor 6.000.000 de evrei care au pierit în timpul celui de-al doilea război mondial.

FILM

Filmul israelian „Hamsin” a cucerit Premiul „Leopardul de argint” la Festivalul cinematografic internațional de la Locarno. Premiul a fost înmănat regizorului acestui film, Daniel Wachsmann, pentru „onestitatea, curajul și obiectivitatea de care a dat dovadă în abordarea problemelor morale pe care le ridică acest film”, după cum a declarat președintele juriului.

INVENȚIE

Savanții israelieni au conceput prototipul unui sistem de

transmisie pentru motoarele de combustie internă cu care sînt echipate autovehiculele de mare capacitate, cum sînt autobuzele și camioanele, datorită căruia se va economisi circa 30% combustibil. Noul sistem folosește energia acumulată în timpul cît autovehiculul merge sau este stopat cu motorul în mers. Atunci cînd este eliberată această energie, ea permite motorului să realizeze un flux stabil de combustibil care constituie un factor de economie în consumul de combustibil. Itzhak Modai, ministrul energiei din Israel, a declarat că o mare companie americană constructoare de autovehicule a și cumpărat licența pentru aplicarea acestui nou sistem.

COMEMORATIVĂ

Joseph Francheschi, ministrul securității publice din Franța, a dezvelit o placă comemorativă în amintirea victimelor atacului asupra restaurantului lui Jo Goldenberg din Rue des Roisiers (Paris), în august 1982, cînd șase persoane și-au pierdut viața și mai multe au fost rănite.

DECESE

A încetat din viață, în vîrstă de 86 de ani, Ira Gershwin, fratele celebrului compozitor George Gershwin, căruia i-a fost și un colaborator apropiat. Ira a scris multe cîntece de mare succes, librete pentru operele fratelui său și ale altor compozitori etc., fiind unul dintre cei mai apreciați libretști. Amintim că fratele său, George, a murit în 1937, în plină glorie, la vîrsta de 37 de ani.

A încetat din viață, în vîrstă de 77 de ani, prof. Felix Bloch, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (1952). După obținerea doctoratului, Bloch a funcționat ca lector la catedra de teorie a fizicii la Universității din Leipzig, post din care a fost scos odată cu venirea nazismului la putere. În 1934, dr. Bloch imigrează în S.U.A. unde va deține înalte funcții universitare. În 1954 a fost numit directorul Centrului european pentru cercetări nucleare de la Geneva. El a fost „visiting professor” la Universitatea Ebraică din Ierusalim, al cărei doctor honoris causa este. De asemenea, el a fost și unul dintre guvernatorii Institutului Weizmann din Rehovot.

PE SCURT

• Cunoscutei actrițe e-vicei Elisabeth Bergner i s-a conferit recent Medalia „Ernest Reuter”, cea mai înaltă distincție a Berlinului occidental. Actrița și-a făcut debutul în 1915 și a jucat în numeroase spectacole de succes în Germania, pînă la preluarea puterii de către hitleriști, cînd a plecat în Anglia și S.U.A. Ea a apărut în mai multe filme.

• „Premiul Păcii”, care se acordă anual de Uniunea Librarilor din R.F.G.

• Yeshivat „Hofetz Haim”, cu șase filiale în S.U.A. și una la Ierusalim, a deschis de curînd o nouă școală în Ottawa, prima de acest fel în capitala Canadei.

• La un seminar ținut la Toledo (Spania) pe tema „Trei culturi — a creștinismului, a iudaismului și a mahomedanismului” a participat o importantă delegație a Universității din Tel Aviv, condusă de prof. Shlomo Simonsohn.

• Ca primar al capitalei Noii Zeelande, Wellington, a fost ales Ian Lawrence, evreu de origine, care în precedenții șase ani s-a remarcat ca membru al Consiliului municipal.

• Fundația vest-germană „Volkswagenwerk”, cu sediul la Wiesbaden, a donat o mare sumă de bani Arhivelor landului Hessa pentru a ajuta la identificarea cimetirelor evreiești din acest land și, pe cît posibil, la restaurarea pietrelor funerare. Că realizarea unui proiect în acest sens a fost însărcinată o comisie specială pentru istoria evreilor din Hessa.

• Scriitorul evreu Manes Sperber, în vîrstă de 77 de ani, născut în Galizia și care trăiește de mulți ani la Paris, a pri-

• Pentru a marca centenarul teatrului idiş pe continentul nord-american, precum și jubileul de argint al teatrului idiş din Canada, la Montreal a avut loc o gală de spectacole în limba idiş, care s-au bucurat de o largă participare din partea publicului.

• La Toronto (Canada) a apărut un dicționar englez-idiş (359 pag.), redactat de David Mendel Harduf, autor al mai multor lucrări despre limbile ebraică și idiş.

• Circa 4.000 de persoane au asistat la cea de-a IV-a ediție a Festivalului de cîntece hasidice interpretate de tineret, desfășurat la Buenos Aires, sub egida Seminarului rabinic din America Latină. Premiul I a fost acordat corului congregației Bet El.

• Universitatea Ebraică din Ierusalim a instituit premiul „George Weber”, ce va fi acordat anual absolvenților Facultății de drept care-și vor lua licența cu nota maximă. Anul acesta premiul a fost acordat lui Ayal Zamir din Hayogev, un moșav de lîngă Afula.

„CARTEA UNIRII”

În zilele de 9—11 noiembrie a.c. s-au desfășurat, la Alba Iulia, sub egida Uniunii Scriitorilor din Sibiu, Festivalul național de poezie „CARTEA UNIRII”, dedicat celei de-a 65-a aniversări a făuririi statului național unitar român, la care au participat scriitorii din București, Brașov, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Tg.-Mures și Iași.

PODUL DE LA COMARNIC

Prevăzut a fi dat în folosință la 30 aprilie 1984, noul pod de lîngă stația de cale ferată Comarnic a intrat în faza finalizării lucrărilor, ce urmează a fi deplin încheiate în luna decembrie anul acesta. Realizarea unei lucrări de o asemenea complexitate în numai patru luni reprezintă un record absolut în domeniul construcției de poduri.

Podul de la Comarnic are două benzi de circulație, în dublu sens, în lungime totală de 190 de metri, patru deschideri a câte 44 de metri și două deschideri a câte 27 de metri, una dintre deschiderile mai mici reprezentînd pasajul de trecere peste calea ferată, cealaltă fiind construită în perspectiva dezvoltării traficului feroviar din zonă.

EXPOZIȚIE DE CARTE

Sub genericul „Arta tiparului bucarestean”, la Muzeul de Istorie al municipiului București s-a deschis o amplă expoziție de carte. Cele aproape trei sute de titluri înmănunchate aici alcătuiesc o adevărată oglindă a celor patru sute de ani de activitate editorială din București. Expoziția este rodul colaborării instituției-gazdă, Bibliotecii Academiei, Bibliotecii Centrale de Stat, Muzeului Tehnic „Profesor inginer D. Leonida”, Oficiului pentru Patrimoniul Cultural Național al municipiului București, Întreprinderii Poligrafice „Arta grafică”, editorilor bucareșteni și a unor pasionați bibliofili din Capitală.

DEZVOLTAREA PORTULUI SULINA

În ultimii ani s-au întreprins ample lucrări de dezvoltare a portului de tranzit Sulina, astfel ca el să devină un nod vital al transporturilor pe apă, afit pentru beneficiarii interni, cit și pentru cei din țările riverane Dunării. Capacitatea totală de trafic urmează să ajungă la 3,7 milioane de tone, prin extinderea actualului bazin cu încă 15 hectare, prin construirea altor cinci porturi de încărcare-descărcare, dotate cu 11 macarale plutitoare, produse în țară. De asemenea, vor fi folosite primele drăgi electrice absorbo-refulante realizate de Șantierul Naval Oltenița.

NOI SOIURI DE VIȚA DE VIE

Specialiștii Stațiunii de Cercetări Horticole din Cluj-Napoca au creat și omologat trei noi soiuri de viță de vie pentru struguri de masă. Este vorba de soiul „Napoca”, cu o producție de peste 20 de tone la hectar, cu ciorchine și boabe mari, negre, cu o coacere timpurie, rezistent la boli și frig, de soiul „Splendid”, cu boabe mari, de culoare roz, capabil de producții medii de peste 15 tone la hectar, precum și de soiul „Transilvania”, cu ciorchinele de piină la 1 kg, cu bobul foarte mare, de culoare neagră, alungit, foarte aromat, capabil de producții cuprins între 18-20 de tone la hectar.

MONUMENT MEMORIAL ÎN „HYDE PARK”

Flori depuse la monumentul din „Hyde Park” de doi supraviețuitori ai Holocaustului

rul sectorului Westminster din Londra (în cadrul acestuia se află „Hyde Park”)

și președintele Congresului Mondial Evreiesc, Edgar Bronfman. Au mai asistat, între alții, președintele lui „United Synagogue”, secretarul general al Congresului Mondial Evreiesc, rabini, precum și conducători ai unor comunități.

Greville Janner a spus că monumentul inaugurat este consacrat nu numai comemorării victimelor din rîndul evreilor, ci și altor oameni, indiferent de origine sau culoare, care au îndurat persecuțiile sau care mai suferă și acum de pe urma ororilor fasciste. El a spus: „Cînd au izbucnit flăcările urii împotriva poporului evreu, acestea s-au răspîndit, cîrînd, nestăvilit, mai departe.”

În încheiere, Sir Immanuel Jakobovits a citit versete din Psalmul 83, a citat texte din Elegia pentru martirii din anii 1939-1945, compusă, în mod special, în Anglia, și rugăciunea de Tisha Beav.

Doi supraviețuitori de la Auschwitz, care în prezent locuiesc în Anglia, au depus o coroană, din flori albe și albastre, în formă de Magen David. A fost rostit, apoi, într-o atmosferă impresionantă, Kadișul.

Comemorarea s-a încheiat cu „Ani Maamim”, pe care-l intonaau mulți dintre cei ce se duceau spre camerele de gaze.

A.O.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Chief Rabbi dr. Moses Rosen

DAVKE...

The darkness seems to be boundless and all-pervasive. You try to grope your way through it and are tempted to think that nothing can defeat it. However, a tiny light penetrates the gloom. One small spark releases a chain-reaction of light, dispelling the gloom, chasing away the shadows of the night and forcing the frightful empire of darkness to its knees.

The miracle of Hanukkah, "the miracle of the remnants of oil" נִוְתָר פִּנְקִיָּים, of the obstinate light that refused to be extinguished, has been celebrated by us for over two thousand years just before the winter solstice חֵדְשׁ כִּסְלִיאוֹ. This is how it should be, for "what is the use of the small candle in the full light of day?" Quite. Davke (and this precisely, for all that, this davke, seems to be the essential, characteristic trait of tenacity, precisely when the nights have reached their greatest length and deepest darkness, we again have the ancient small lights of the Maccabees in our windows.

Antiochus, the greedy aggressor, pretended he was Epiphanes, that is a splendid, all-powerful god. He wanted to quell thinking, to subjugate peoples, to become an absolute master, imposing his will by force. A contemporary of his, the Greek historian Polybius, realized how insane such a policy was. Wherefore he renamed him from Epiphanes to Epimanes, that is "the mad".

Antiochus had a very strong and very numerous army. The weapons of the conquerors were excellent, their wealth was massive. And the question that had to be answered was clear-cut. Is it only the strong, the rich, who have the right to live in this world? The few, linked by a common ideal, the weak, living by justice and not by the force of weapons, are they condemned to live as slaves, or to disappear altogether from the face of the earth?

When you read the history of the Jewish people you realize that the Jews always had to face this question in their progress across time. Few, חֲסִידֵי מִצְרַיִם, rooted in a world of abstract ideas and alien to "positions of force", the Jews were cast again and again in the role of David in his struggle with Goliath.

The Philistine giant kept changing his clothes. His heavy, rumbling steps were heard time and again, and small peoples were always faced with the threat of being crushed by the greedy colossus.

The fortunes of war were not always on the side of "David". At Hanukkah we celebrate the victory of the few over the many, רִבּוּיָם בְּרִבּוּיָם, of the weak over the strong.

However, when "Goliath" became Nebuchadnezzar, he burned down the temple and drowned the people in blood. When he wore the toga of Titus, he raised an arch of triumph in Rome and proudly proclaimed that Judea had been crushed; the chained Jewish leaders were bound to his chariot. When he wrapped himself in the pious robe of cardinal Torquemada, his hungry eyes

were delighted by the sight of innumerable autosdafé burning the bodies of stubborn Jews, who davke, in spite of everything, refused to betray their people and faith.

When "Goliath" marched to the noisy tune of Hitler's tanks and armoured cars, the smell of six million bodies burned in the furnaces of Auschwitz and Maidanek enveloped Europe.

The sling of David and the Menorah of Hanukkah, though, survived. The sling downed the giant. The "lamp in the shadow" succeeded in dispelling the night of tyranny. And even when it seemed that brute force had triumphed, when the emperor of Rome sarcastically told the world and history Judaea victa, when the Grand Inquisitor, with his characteristic hypocrisy, said in his prayer "we redeem the souls of the unbelievers", and the Führer proclaimed his "one-thousand-year Reich", none of them succeeded in destroying this people. All those who wanted to throttle the conscience of mankind and extend their rule over all peoples eventually disappeared. They were swept into the dustbin of history. The peoples' determination to live is mightier than the power of tyrants. The people of David and of the Maccabees continue to enrich human civilization with names belonging to a category that is altogether different from that of Goliath. They belong to men and women who serve the human spirit, scientists, artists, scholars, philosophers, dedicated fighters for the well-being of man. A great many people of this type have always come from "the last of the small lights", from the ruins of the ghettos, from behind the barbed wire fences of the extermination camps. אָתָּם עָלֵי נַפְשֵׁי ד' "Ye are My witnesses, saith the LORD", (Isaiah, 43.10) through the voice of the prophet to eternal Israel. Indeed, if there is an eloquent testimony of the existence of the God of righteousness who does not permit the world to become a jungle, it is the miracle of the survival of these few and weak חֲסִידֵי מִצְרַיִם, whilst the proud empires that threatened them have disappeared, becoming archaeological vestiges.

What is the explanation of this continuous Hanukkah, of this renewal, century after century, of this miracle of survival? It is very simple. You find it in this davke, in this resolute determination to live, in this obstinate refusal to be swallowed up by the torrent, in this splendid assertion of the longing for freedom and independence.

The nights of the winter solstice are long, but their darkness is not impenetrable. The lights of faith, of the will to live are burning. They speak not only of the victory of yore. They incessantly proclaim the unchanging principle of everybody's right to existence. It is the right of all, individuals and communities, big and small, powerful and weak, who unflinchingly believe in the laws of morality and justice that must govern relations between people and peoples.

HANUKKAH FEAST 5744 STARTS

The following guests arrived in the country to take part in the traditional feasting of Hanukkah in our communities, event that arouses interest throughout the Jewish world:

A delegation of the National Religious Party, led by Mr. Rafael Benatan, general secretary of the Party. The delegation includes:

Mr. Sulim Zilberfarb, member of the secretariat leadership, Mr. David Danino, chairman of the "Religious Councils" of Israel, and lawyer Moshe Ornstein, chairman of the Mizrahi organization of Tel Aviv. Taking part is also Rabbi Dr. Jehezkel Mark, lecturer at the Bar Yilan University and Dr. Jean Ancel, researcher at the scientific Institute "Yad Vashem".

President Nicolae Ceaușescu receives president of the International Jewish Organization «B'nai B'rith»

On 24 November, 1983, President Nicolae Ceaușescu of the Socialist Republic of Romania received Mr. Jack Spitzer, president of the International Jewish Organization "B'nai B'rith".

Ștefan Andrei, Minister of Foreign

Affairs was present on the occasion.

Mr. Joseph Domberger, president of the European branch of the "B'nai B'rith" Organization was also present.

A cordial atmosphere prevailed during the meeting.

UNION HOMAGE

The citizens of Romania, irrespective of nationality and religion, the entire Romanian people celebrate on 1 December 1983, the 65th anniversary of one of the most important events in its history: the Union of Transylvania with the mother country, the foundation of the Romanian national unitary state.

The Jews of Romania, loyal and dignified citizens of this homeland, take part in this epochal event with sincere and enthusiastic joy, event which this year coincides symbolically with the beginning of the Jewish feast Hanukkah — the festival of the triumph of light over darkness, of liberty over foreign domination.

We saw a two-millennium history of anxiety, struggle and heroism — and we know what this means — of the Romanian people, from its very beginnings up to our days.

For six centuries we have identified ourselves with the wishes and aspirations of this people. We took part in the generous revolutionary movement of 1848, we fought at Grivița and Plevna in the war of independence. Whoever goes to the Jewish cemeteries in Bucharest and Jassy, in market towns and small towns will be able to see hundreds of graves of Jewish heroes fallen on duty in the 1916-1918 war, and whose

outcome was the foundation of the Romanian national unitary state.

We celebrate these days not only what has happened 65 years ago, but all of us rally our ranks in unanimity of thought and feeling around the country's President, Mr. Nicolae Ceaușescu, because his stand is that of staunch and consistent defender of Justice which triumphed through the act of Alba Iulia. The tremendous international prestige enjoyed by Romania and its wise leader is due to the fact that above everything else the policy pursued by President Ceaușescu is founded on ethic, on justice.

Romania and all the progressive forces in Europe, demonstrate these days their opposition to the siting of nuclear rockets, demand that steps be taken to stop their location where operations have already started, that those already sited be destroyed because these weapons threaten life itself.

With these thoughts and feelings we are convinced that the celebration of the Union is not only a recollection of the chequered past but smoothes the path to a bright future for this people, a future that will prove right the words of the same undying singer of Psalms recited by all of us in our prayers: "They that sow in tears Shall reap in joy" תְּזַעְעוּ וְיִקְצֹר (Psalms 126-5).

HIS EMINENCE AND MRS. DR. MOSES ROSEN BACK IN THE COUNTRY

His Eminence Chief Rabbi and Mrs. Dr. Moses Rosen returned to Romania on 21 November, 1983, from a trip to the State of Israel.

As reported, during his trip, His Eminence, Dr. Moses Rosen, Chief Rabbi, President of the Federation of Jewish Communities of the Socialist Republic of Romania, was received in audience by His Excellence Haim Herzog, President of the State of Israel, on which occasion the talk held passed in an atmosphere of special cordiality.

Likewise, our spiritual leader had meetings with Their Eminence Avram Shapiro, Chief Rabbi of the State of Israel and Shlomo Goren, Honorary Chief Rabbi of Israel, with Mr. Henry Taub,

chairman, and Mr. Ralph Goldman, vice-chairman of the American Joint Distribution Committee, with prof. dr. Emanuel Rackman, president of the "Bar Yilan" University, and with other important personalities of Israel. During these friendly meetings information was exchanged on the activity of the respective bodies, on the situation of contemporary Judaism, on the ways of ensuring peace in Israel and throughout the world, and on other questions of joint interest.

His Eminence and Mrs. Dr. Moses Rosen were welcomed on their return at the Bucharest Otopeni airport by the leading members of the Federation of Jewish Communities and of the Jewish Community of Bucharest.

MEETINGS OF HIS EMINENCE CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

On 24 November, 1983, His Eminence received Mr. Jack Spitzer, Honorary President of the International Jewish Organization "B'nai B'rith".

He was accompanied by Mr. Joseph Domberger, president of the European branch of the "B'nai B'rith" Organization and Mr. B. Schieber — Vienna.

The meeting passed in a friendly atmosphere.

On 25 November, 1983, deputy Claude Gerard Marcus, member of the Foreign Policy Commission of the National Assembly of France, together with Michel de Guillenchmidt, member of the Executive Committee of the Assembly for the Republic Party (R.P.R.) of France,

called on His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen.

Present were lawyer Emil Sechter, general secretary of the Federation of Jewish Communities and eng. Theodor Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest.

The guests were keenly interested in learning details about the free development of Jewish community life in this country.

His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen spoke about our religious, Jewish cultural and social assistance institutions.

An atmosphere of cordiality prevailed during the talk.

THE DEPARTURE OF HIS EMINENCE

At the invitation of the Executive Committee of American Jewish Distribution Committee, His Eminence Chief Rabbi dr. Moses Rosen leave on the 4

december 1983 for U.S.A. for finalization and approval of the budget of assistance for 1984.

אונזער אמונה אין ליכט

(הפּשט פון זייט 11)

פאר און ס'ראיי, האָט אונזערע געהאט דאָס ליכט, האָט פאר עס מורא געהאט און איבערהויפט האָט ער עס געוואָלט פארשטעקן בחורי דורים. ער האָט געהאט די לערע פונעם בארג סיני, וועלכע ער וואָלט געוואָלט ארויסרייסן פון די מענטשנס פערצער און פון זייער גייסט. אנדערש האָט גאָרנישט געקאָנט זיין. ער האָט געוואָלט באהערשן די גאנצע מענטשהייט, כּעת די דאָזיקע חורבן האָט געפערדיקט די פריי-הייט און די גלייכהייט פון די מענטשן. ער האָט געוואָלט פאר זיך דאָס בעסטע און דאָס געזעסטע און פאר די אנדערע דאָס עלטסטע און די ווייט, בעה דאָס ייִהוד'ס האָט געפערדיקט ס'פאָלגט געווען פאר דער רשע דערקלערונג מלחמה נישט נאָר די שטעט, נישט נאָר די מענטשן, נאָר דאָס ייִהוד'ס אלע רעליגיע, פילאָזאָפיע און לעבנסאויפאָסאָני. די געשיכטע האָט זיך איבערגעקורט און פון אַנטיכריסט ביו היסטאָריע, איז אַנטוועקלט געוואָרן די ריי פון די ס'דאָנען וועלכע האָבן געפרוּווט די זעלבע זאך. אָבער צוגלייך מיט אַנטיכריסט האָבן אלע פארלוירן די שלאָס קעגן גייסט. געטריבן פון שונא, איז אַנטיכריסט באַפאלן דאָס בייהימקייט, און זיין ערשטע זאגן איז געווען צו פארלעטן די ליכט — דאָס גר תמידי — וועלכער האָט דאָרט געברענגט אלס אַ סימבאָל פון דער שטערבונג פונעם מענטשלעכן גייסט. דער ס'דאָנען האָט פארבאָטן דאָס לערנען די חורבן, האָט גענייט די יידן זיך צו אַפּאָקאָן פון זייער אמונה און אפילו די נעמען זייערע זאָלן זיי ענדערן. ס'האָט זיך געדאָרט אַ די פיינפערניש האָט שוין אויף תּמיד אַראָפּגענידערט אויף דער טרד, און אז גאָרנישט שטעלט זיך שוין נישט אַקעגן דאָס שווערע ווילן פונעם אכור.

ס'האָט זיך אָבער נאָר געדאָרט... ליכט קען מען נישט באהאַלטן בחורי דורים, און בעקשאַפּט פון די פּעלער נאָך פרייהייט, קען נישט דערשטיקט ווערן.

דעמלט אין די צייטן פון אַנטיכריסט, האָט אַ באַשיידענער כּח פון אַ דאָרף אָפּגעוואָרן די פאָן פון דאָס קאָפּ פאר פרייהייט און נאציאָנאַלער אַוטאָפּהעגיקייט. אין די חונטהעט פיינער מיר די עפאָפּי פון אַס דאָס קאָפּ, די עפאָפּי פון מתחיה מיט זיינע פיינע זי, די עפאָפּי פון די חכמים און פון די אלע וועלכע זענען גע- גאנגען מיט זיי.

דעמלט ווען ייִהוד'ס חכמי מיט זיינע קעמפער, באַזיגט דאָס אכור'ס הילות און דרינגט אַריין בייהימקייט, און זיך צו דער זעלבער זאך וואָס אַנטיכריסט צום ליכט. נאָר להיפּד, ראַשיית וויל ער ווידער אָנזינדן דאָס ליכט, דאָס ליכט פאר וועלכע און אין וועמענס וואָסן מ'האָט געפירט אויפיל שלאָסן און ס'זענען געפאלן אויפיל קורבנות. וועלכע איז געשען דער ס'אָל, אַרביגלעט בוימל, אַיין אַיינציק קריגעלע כּוחיל, וועלכעס איז געווען באַשטימט צו ברענגן נאָר אַיין סאָג, האָט געברענגט אַסאך דורכאנאנד.

פון דעמלט אָן, אויף אזא אַדער אויף אַן אנדערן אופן, חורט זיך איבער דער נס.

אָנזינדנדיק יעדעס יאָר דאָס חונטה-לעמפל פארווען מיר מער ווי אַ צערעמאָן- געט, חט ווי אַ ריטואַל: דורך אַונדערט דעסטע באַשטימטן מיר ווידער אַונדערט אמונה אין ליכט, געבן מיר אַונדערט פולקומענעס הסכּם צו די גרויסע אידישע פון שלום, גערעכטקייט און פראָגרעס.

פּראָפּ. ד"ר מ. סאראדזשא אַרעאט

פרייטיק דעם 25סטן נאוועמבער ד.י. איז אין בומאָרעט פאָרענקומען די טעטיק פון דער אָנע- מיינער פארמאָלונג פון דער אַהאָרעמיע פון דער ס.ר. רומעניע, אויף וועלכער סע זענען פארטיילט געוואָרן די אַהאָרעמיע פּרעמיעס פאר די יאָרן 1981-1982.

אויפן געבויט פון מעדיצינישער וויסנשאַפּט האָט פראָפּ. ד"ר ראַצענט מאַרשעל סאראדזשא באַ- קומען די פּרעמיע „ד"ר ג. מאַרינעסכּו“, יאָר 1982, פארן כייטטייער צו דער שאַפונג „פּיויא- טעראַפּיע“, וואָס איז דערשינען אין צוויי כּעג- דער, אינעם פארלאַן פון דער אַהאָרעמיע פון דער ר.ס. רומעניע.

הרב קארלבאך וועגן יידיש

מיר יידן האָבן צוויי גרויסע זאכן, צוויי גרויסע מלכות פון הימל. דער איבערשטער האָט אונז געגעבן הייליקייט, און אויך זיסקייט. העברעיש איז די שפּראַך פון הייליקייט — לשון קודש. יידיש וואָלט און געזאָגט, איז די שפּראַך פון זיסקייט. איך פארמאך די אויגן און דערמאן זיך אין אלע יידן אין אַיראָפּע — אין פּוילן, אין רוסלאַנד — וואָס האָבן גערעדט יידיש אין די לעצטע פּינה הונדערט, זעמט הונדערט, אפּשער מווינט יאָר. ווען איך דערמאן זיך אין יידיש, שפּיר איך נישט אויף די הייליקייט פון יענע יידן ווי די זיסקייט פון יענע יידן, ווידער זיסקייט אָדער היילי- קייט זיסקייט.

אפּשער איז העברעיש די שפּראַך פון די גרויסע יידן, פון די הייליקע יידן. אָבער איך האָב עפעס אַ געפיל אז יידיש איז די שפּראַך פון משה דער וואַסער-טערנער, יאָהל דער שניידער, און הנה'לה די שלעפּערקע...

עס איז אזוי ווייטקייט פאר אונז צוריקצוברענג- לען צו אונזערע קינדער און פאר די שפּעטערדיקע דורות, נישט נאָר אונזערע גרויסע יידן — דאָס איז אויך ווייטקייט — די גרויסע גדולים, די גרוי- סע רבנים, די גרויסע שרייבערס, די גרויסע פּאָט- איך האָלט אַס ס'איז אויך ווייטקייט צוריקצוברענג- לען צו אונזערע קינדער, פון די הייליקייט און די זיסקייט פון די שפּעטע יידן, פון משה דעם וואַסער — טערנער.

ליכטעלעך

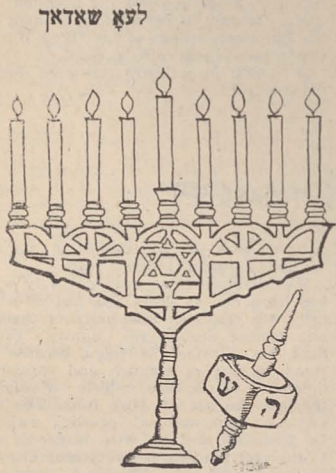
ליכטעלעך, ליכטעלעך, ליכטעלעך אכט, זייט דורות און דורות האט איר אונז באוואכט,

לעשן האט איך מינמאל קיינער געקאנט, דער וועלט, די מכבים, האט איר שטענדיק דערמאנט.

דערמאנט האט איר נבחרה, דערמאנט האט איר אלץ, געלייבט אינעם הישבות פון גלות מיט שטאלי. געווען ביי אייער וויל דאס הייליקע קרינל, איז ווער קאן איך לעשן? נישטא אזא כח.

ליכטעלעך, ליכטעלעך, ליכטעלעך אכט, זעקס אומגעקומען אין דער שוואח, דער נאכט, אכער לעשן האט איך מינמאל קיינער געקאנט, דער וועלט, די חשמונאים, האט איר שטענדיק דערמאנט.

און פינקלעך וועט איר ווייטער, איבער צייטן, איבער דורות, פינקלעך און שיינען מיט דער גאנצער פראכט, פאר יידן פון נאכט, פאר יידן פון ווייט,

ידיעות

אָפּערע

אינינעם מיטן פיהלדאמאנישן ארקעסטער פון ישראל, האט די תל-אביב'ער עיריה באש- טימט דאס גרינדן פון אן אָפּערע-טעאטער אונטער דער קינסלערישער אָנפירונג פון זוכין מלכטא. פארן יאָר 1983 זענען פראָגראַמירט צוויי ספּעקטא- קלען אונטער דער רעזיש פון סארא קאָדוועל, פון דער אָפּערע פון באַסטאן.

קאַנצערט

אין בית-אבות „אמאליא און הרב הראשי רא- זען“ פון בומאָרעט איז פארגעקומען לויט דער איניציאטיוו פון דער בומאָרעטער יידישער קהילה, א קאנצערט פון דער קאמער-ארקעסטער „הזמיר“ אונטער דער לייטונג פון פראָפּ. וויק- טאָר ראַטענבערג.

ס'זענען אויסגעפירט געוואָרן פיעסן אינספּי- רירטע פונעם יידישן פאלקלאָר און יידישער טראַ- דיציאָנעלער מוזיק. צום ביישפּיל: „כּל-גדלי“ פון מאַסס בירד, סאָפּאָ פידל פראָפּ. ע. גערסאָן, אן ארוע פון דער אָפּערע „עברא“, פון הלוי, „שמות — תורה“, פון ערנעסט בלאָך, און אַנ- דערע. פירל-פּאָלעס איז געווען פראָפּ. אבי אכרא- מאָוויטש.

מיט גרויס אינטערעס האָבן נאכגעפאלגט דעם געלונגענעם קאנצערט די זקנים פונעם בית-אבות און דאס האט נאך אמאל דעמאָנסטרירט די גרויסע ווירקונג וואָס די מוזיק האט אינעם לינדערן די איבערלעבענישן, דעם שווערן פסיכישן צושטאנד פון די אלטע קראנקע לייט, אינעם שטארקן זייער מוט, דערוואַרעמען זייערע הערצער.

כל הכבוד דעם רב הראשי, דעם שפּעער פון אַט דעם ווונדערבארן אנשטאָלט, און אַ יישר — כח דעם דירעקטאָר פראָפּ. ד"ר מ. סאראדזשא.

יידיש

דער יידישער פּאָעט דוד וואָלפּע, א פּויליש פּו- נעם דאכאָנער קאָנצערטאָנזע אָנער, איז בא- לוינט געוואָרן מיט דער פּרעמיע „אויס מאַנערג“ אין מדינת ישראל, פאר זיין באַנד לידער אין יידיש „א וואָלקן און א וועג“, וואָס שטעלט 450 זייטן.

באזוך

מאַלאַקאַס ווימאן, הויפּט — ראַבינער פון דער גענאָלישער ארמיי, וואָס האָט זיך געפונען אויף א באַזוך אין רויס, איז אויפגענומען געוואָרן אין אוידיענץ פונעם פּויפּסט יאָאן פאָל דעם צווייטן.

ווערטער בוך

ס'איז געדרוקט געוואָרן דער פּערטער באַנד פון נעם „גרויס ווערטער בוך פון דער יידישער שפּראַך“, אויספילגנדיק די „א“, מיט צוואַנציק טויזנט ווערטער. אזוי ארום וועלן די פיר בענדער דערהינעם ביזן 80 טויזנט ווערטער, וואָס שטעלט מיט זיך פאַר אַ דריטל פון די ווערטער פונעם גאנצן ווערטערבוך. דער 3טער באַנד איז שוין גרייט צום דרוק.

קאָסמאָס

יובל נאָמל, וויסנשאַפּטס און אַנטוויקלונגס-מי- ניסטער פון מדינת ישראל, האָט דערקלערט אז די ישראלדיקע אַנעניז פאר רויס-פאַרשונגען וואָס איז נישט לאַנג געשאפן געוואָרן, האָט זיך געש- טעלט אלס ציל צו לאַנסירן אַ סאַטעליט פאר קאָסמאָנאָטיקע און מעטעאָראָלאָגישע צוועקן אין די קונסטליקע צען יאָר.

